

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Факультет психології

Кафедра психодіагностики та клінічної психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**ЛОКАЛІЗАЦІЯ ТАТУЮВАНЬ ЯК ФОРМА ТІЛЕСНОЇ ПРОЕКЦІЇ
ПСИХІЧНОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ**

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Психологія»

**Здобувача вищої освіти
ОС «Бакалавр»
Іллі ГОРГОНТЮ**

Науковий керівник:
доктор. психол.н.,
професор,
професор кафедри
психодіагностики та
клінічної психології
Тетяна ЯБЛОНСЬКА

Допустити до захисту в ЕК
кафедра психодіагностики та клінічної психології
протокол № __ від _____
Завідувач кафедри:
Людмила КРУПЕЛЬНИЦЬКА
_____ (підпис)

КИЇВ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТАТУЮВАННЯ ЯК ФОРМИ ТІЛЕСНОЇ СИМВОЛІЗАЦІЇ.....	10
1.1. Тілесність як психологічний феномен і носій психічного змісту.....	10
1.2. Татуювання як форма тілесної символізації та саморепрезентації.....	15
1.3. Локалізація татуювання як потенційний індикатор психологічної проблематики.....	21
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЛОКАЛІЗАЦІЇ УЯВНОГО ТАТУЮВАННЯ.....	29
2.1. Концепція, емпірична модель та гіпотези дослідження.....	29
2.2. Операціоналізація змінних та психодіагностичний інструментарій дослідження.....	35
2.3. Характеристика вибірки та процедура збору емпіричних даних.....	40
2.4. Методи математико-статистичної обробки даних.....	44
Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗМІСТУ ЛОКАЛІЗАЦІЇ УЯВНОГО ТАТУЮВАННЯ.....	49
3.1. Первинна обробка даних та опис вибірки.....	49
3.2. Аналіз взаємозв'язків між психологічними показниками, параметрами уявного татуювання та відмінностями локалізації.....	52
3.3. Поглиблений аналіз предикторів локалізації та параметрів видимості уявного татуювання.....	59
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ.....	68
Список використаних джерел.....	70
Додатки.....	79

ВСТУП

У сучасній психології тіло дедалі частіше розглядається не лише як біологічна даність, а як психологічно значущий простір, у якому відображаються переживання, способи саморегуляції, межі контакту зі світом, уразливість, захист, контроль та ідентичність. У межах клініко-психологічного знання така оптика має особливе значення, оскільки дозволяє бачити в тілесності не тільки сферу соматичних проявів чи симптомоутворення, а й один із можливих носіїв психічного досвіду особистості. Це відкриває можливість досліджувати тілесність не лише в аспекті порушень чи психосоматичних відповідностей, а і як форму символічного вираження внутрішнього життя людини.

У цьому контексті особливий інтерес становлять ті форми тілесної модифікації, у яких поєднуються матеріальний, смисловий та особистісний рівні. Однією з таких форм є татуювання. У сучасному соціокультурному просторі воно дедалі частіше постає не лише як декоративний елемент, а як спосіб саморепрезентації, фіксації значущого досвіду, індивідуалізації власного тіла та надання йому додаткового особистісного змісту. Саме тому татуювання доцільно розглядати як одну з форм тілесної символізації, у якій поєднуються образ, вибір, тілесна поверхня та суб'єктивне переживання.

Попри зростання інтересу до тілесності та тілесних маркерів у психології, більшість досліджень татуювання зосереджується переважно на мотивах його нанесення, особистісних особливостях людей із татуюваннями, соціально-психологічних характеристиках або символіці самого зображення. Натомість локалізація татуювання, тобто вибір певної зони тіла для нанесення знаку, залишається значно менш дослідженою проблемою у психологічному дискурсі. Такий стан розробленості питання видається обмеженим, оскільки сама тілесна зона навряд чи є повністю нейтральною. Це дає підстави порушити питання про можливий психологічний зміст

вибору конкретної локалізації, не зводючи його лише до естетичних, соціальних або практичних чинників.

Наукові передумови для постановки такого питання простежуються в низці психологічних підходів. Уже в класичних концепціях було закладено уявлення про тісний зв'язок психічного й тілесного, а в подальших дослідженнях ця лінія дістала розвитку в працях, присвячених тілесному Я, образу тіла, психологічним межам, тілесній символізації та психосоматичним відповідностям. Значущими для даного дослідження є також сучасні підходи, у межах яких тіло осмислюється як простір пережитого досвіду, а окремі його зони можуть бути пов'язані з різними аспектами контакту, дії, опори, вразливості та самозахисту.

Важливим теоретичним підґрунтям у цьому контексті виступає концепція Д. Анзье про «Я-Шкіру», відповідно до якої психічне Я формується на основі первинного тілесного досвіду, а шкіра виконує для психіки функції межі, захисту, утримання та зв'язку (Anzieu, 2016). Це положення є важливим для даної роботи не як вичерпне пояснення феномена татуювання, а як одна з концептуальних рамок, що дозволяє осмислити шкіру як психологічно значущу поверхню. У такій оптиці татуювання може розглядатися як додатковий символічний шар, що накладається на певну ділянку тіла та потенційно пов'язується з її особистісною значущістю в загальній структурі тілесності.

Додаткову опору для постановки дослідницького питання дають і сучасні праці з психології татуювання, у яких аналізуються його зв'язки з наративною ідентичністю, саморепрезентацією, образом тіла та особистісним смыслом тілесного маркування (Al Najj, 2024). Водночас опосередковану теоретичну підтримку цій постановці питання надають і сучасні дослідження соматотопічної організації емоційного досвіду, які показують, що різні зони тіла не є психологічно рівнозначними та можуть бути по-різному

включеними в переживання людини (Giraud et al., 2024). Попри це в більшості досліджень акцент усе ще зміщується на соціально-психологічний портрет людини з татуюванням або на зміст самого зображення, тоді як внутрішня логіка розміщення символу на тілі лишається менш висвітленою. Опосередковану теоретичну базу для такого дослідження створює і проєктивна психодіагностика, у межах якої акцентування різних частин тіла вже давно розглядається як психологічно значущий аспект, що дає підстави не вважати тілесні зони смислово рівнозначними (Wooley & Roll, 1991).

Окремого значення набуває і культурно-мовний пласт проблеми. У фразеологізмах, прислів'ях та стійких вербальних формулах різні частини тіла нерідко наділяються відносно стійкими психологічними значеннями: на плечах «несуть тягар», на ногах «стоять», руки можуть «опускатися», у горлі «застрягає» переживання. Такі мовні конструкції можуть розглядатися як культурно закріплені форми тілесного кодування психічного досвіду (Kövecses, 2000). Це не дає підстав автоматично ототожнювати локалізацію татуювання з певною психологічною темою, але дозволяє висунути припущення, що вибір зони тіла може бути пов'язаний із символічною логікою переживання і потребує окремої емпіричної перевірки.

Отже, актуальність теми зумовлена посиленням інтересу до тілесності в психології, поширенням татуювання як форми тілесної саморепрезентації, а також недостатньою розробленістю питання про психологічний зміст саме локалізації татуювання. Додаткової ваги дослідженню надає його дотичність до проблематики клінічної психології та психодіагностики, оскільки тілесно опосередковані форми символізації можуть бути пов'язані з темами меж, вразливості, самозахисту, внутрішньої опори та способом переживання психічного досвіду особистістю.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та встановленні психологічного змісту локалізації уявного татуювання як форми тілесної проекції психічного досвіду особистості.

Відповідно до мети визначено такі завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні підходи до розуміння тілесності як носія психічного змісту та психологічно значущого простору переживання, самосприйняття і символізації.
2. Проаналізувати психологічний зміст феномену татуювання в контексті сучасних концепцій тілесності, особистісних меж та форм саморепрезентації досвіду.
3. Встановити теоретичні підстави для розгляду локалізації уявного татуювання як психологічно значущої змінної, пов'язаної з тілесною диференційованістю, смисловим наповненням зони та параметрами її видимості.
4. Виявити зв'язки, відмінності та предикторні ефекти між параметрами локалізації уявного татуювання і психологічними характеристиками особистості, а саме самооцінкою, позитивним ставленням до тіла та задоволеністю базових психологічних потреб.
5. Визначити можливості практичного використання отриманих результатів у консультативній, психодіагностичній та клініко-психологічній практиці.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що вибір локалізації уявного татуювання не є цілком випадковим і може бути пов'язаний із психологічно значущими характеристиками особистості, унаслідок чого тілесність може виступати як своєрідна карта психічної актуальності.

Об'єкт дослідження – тілесна символізація психічного досвіду особистості.

Предмет дослідження – психологічний зміст локалізації уявного татуювання як форми тілесної проекції психічного досвіду особистості.

Методи дослідження. Для досягнення мети та перевірки гіпотези було використано теоретичні, емпіричні та математико-статистичні методи дослідження. До теоретичних методів належали аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення наукових джерел. До емпіричних методів належали авторський опитувальний блок, спрямований на виявлення особливостей вибору локалізації уявного татуювання, його видимості для себе й для інших та смислового наповнення обраної зони, а також стандартизовані психодіагностичні методики: Шкала самооцінки Розенберга в українській адаптації (Veldbrekht et al., 2025), Шкала оцінки власного тіла-2 (Tylka & Wood-Barcalow, 2015) та Шкала задоволеності базових психологічних потреб в українськомовній адаптації (Olefir & Bosniuk, 2024). До математико-статистичних методів належали описова статистика, коефіцієнт Альфа Кронбаха, критерій Шапіро-Уїлка, кореляційний аналіз Спірмена, t-критерій Стюдента для незалежних вибірок, однофакторний дисперсійний аналіз Welch ANOVA, post hoc-порівняння, χ^2 -критерій Пірсона, лінійна регресія, біноміальна логістична регресія та ординальна логістична регресія. Статистична обробка даних здійснювалася за допомогою програми Jamovi.

Дослідницька вибірка та емпірична база. Вибірку дослідження склали 110 осіб віком від 18 до 48 років. Середній вік респондентів становив 22,9 року, стандартне відхилення дорівнювало 6,54. У вибірці було 15 чоловіків і 95 жінок. Емпіричну базу дослідження становило онлайн-опитування, проведене за допомогою Google Forms. Збір даних тривав упродовж трьох тижнів, а поширення анкети здійснювалося електронним способом, зокрема через студентські онлайн-спільноти.

Дослідження мало анонімний характер, а отримані дані оброблялися та інтерпретувалися в узагальненому вигляді.

Наукова новизна дослідження. Уперше локалізацію уявного татуювання розглянуто не як суто технічний або декоративний параметр, а як психологічно значущу змінну, пов'язану з тілесною символізацією психічного досвіду особистості.

Уточнено психологічний зміст окремих локалізацій уявного татуювання та показано, що їхня значущість проявляється нерівномірно: окремі зони виявляються більш чутливими до самооцінки, компетентності та загального показника задоволеності базових психологічних потреб, тоді як інші не демонструють настільки виразного диференціовального потенціалу.

Подальшого розвитку набули уявлення про тілесний вимір психічного досвіду як про психологічно диференційоване поле символізації, у межах якого важливими виявляються не лише локалізація уявного татуювання, а й спосіб її смислового наповнення та параметри видимості для себе й для інших.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані як додаткова основа для формування первинних консультативних і психодіагностичних гіпотез у роботі з тілесною саморепрезентацією клієнта. Отримані дані можуть сприяти більш диференційованому розумінню тілесно опосередкованих форм переживання, бути корисними у консультативній та клініко-психологічній практиці, а також окреслюють перспективу подальших досліджень у полі клінічної психології та психосоматично орієнтованого осмислення психічного досвіду.

Достовірність та обґрунтованість результатів забезпечувалися теоретичною обґрунтованістю дослідницької моделі, використанням валідного й адаптованого українськомовного психодіагностичного

інструментарію, достатнім обсягом вибірки, а також застосуванням адекватних методів математико-статистичної обробки даних.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 67 найменувань, з них 66 іноземними мовами. Робота містить 5 таблиць, 5 рисунків і 6 додатків. Основний текст роботи викладено на 67 сторінках. Повний обсяг роботи становить 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТАТУЮВАННЯ ЯК ФОРМИ ТІЛЕСНОЇ СИМВОЛІЗАЦІЇ

1.1. Тілесність як психологічний феномен і носій психічного змісту

Сучасна психологія дедалі виразніше відмовляється від уявлення про тіло як про суто біологічну даність, яка лише супроводжує психічне життя, але не входить до його внутрішньої структури. Натомість у фокусі опиняється тілесність як пережитий, суб'єктивно освоєний спосіб бути у світі, через який людина відчуває, регулює контакт із середовищем і переживає досвід вразливості, контролю та безпеки. У цьому контексті тіло постає не пасивним об'єктом, а первинною формою організації досвіду, що поєднує сенсорний, афективний, когнітивний та ідентифікаційний виміри в єдину живу систему. Саме тому тілесність доцільно розуміти не як синонім фізичного тіла, а як психологічний спосіб проживання власної тілесної наявності, що робить можливими самосприйняття, саморегуляцію й переживання власної цілісності (Lux et al., 2021; Piran, 2020; Fuchs, 2022).

Важливу теоретичну рамку для такого розуміння дає Shaun Gallagher, який у праці *How the Body Shapes the Mind* чітко розмежував схему тіла і образ тіла. Схема тіла в його підході означає переважно дорефлексивну, сенсомоторну організацію руху та орієнтації, тоді як образ тіла охоплює уявлення, установки, оцінки й переживання, пов'язані з власним тілом (Gallagher, 2005). Галагер також звертає увагу на поняття периперсонального простору – зони безпосереднього навколотілесного оточення, яка переживається як функціональне продовження тіла і визначає те, що є «досяжним» для дії та контакту. Це розрізнення має пряме значення для дослідження тілесної символізації: якщо тілесна схема діє дорефлексивно, а

образ тіла охоплює установки й переживання, то нанесення татуювання потенційно задіює обидва рівні – як трансформацію тілесної поверхні, так і реконструкцію того, яким суб'єкт прагне сприймати власне тіло. Такий погляд дозволяє перейти від біологічного опису тіла до розуміння тілесності як первинної рамки, у межах якої особистість переживає себе одночасно як того, хто *має* тіло, і як того, хто цим тілом *є*. У сучасних дослідженнях ця ідея розвивається через поняття тілесного Я, згідно з яким ідентичність укорінюється не у відстороненій рефлексії, а в тілесному самодосвіді, що задає базову форму самоприсутності у світі (Ferri et al., 2021; Foster et al., 2025).

Саме тому тілесність у сучасній психології дедалі частіше описується як носій психічного змісту. Йдеться не про метафоричне перенесення «внутрішнього» на «зовнішнє», а про те, що психічні стани вже з самого початку мають тілесний вимір. Напруження переживається як стиснення або скутість, контроль – як здатність утримувати межі й керувати власними реакціями, вразливість – як відкритість або нестача опори, а безпека – як тілесна зібраність і впевнена самоприсутність. Fuchs (2022) переконливо показує, що порушення психічного благополуччя часто пов'язані не лише з дисфункціональними думками чи емоціями, а з більш глибоким розладом тілесного самопереживання: порушується базова феноменологічна умова самоприсутності – переживання тіла як звичного та надійного «тут», що є підґрунтям психологічної стійкості.

Подібну думку підтримують і сучасні емпіричні роботи, у яких тілесність виявляється пов'язаною з саморегуляцією, тривогою, депресивними симптомами, розладами харчової поведінки та самопошкоджувальною поведінкою. Foster, Lundh і Daukantaitė (2025) показали, що гармонійне переживання тілесності пов'язане з вищою психологічною стійкістю, тоді як досвід відчуженості від власного тіла або

його надмірної орієнтації на зовнішній погляд асоціюється з різними формами дистресу.

У цьому сенсі тілесність не лише супроводжує психічні процеси, а бере участь у самій організації переживання. Lux et al. (2021), пропонуючи сучасну інтегративну рамку для *embodiment research* (дослідження тілесності) – в дужках дайте переклад, описують тіло як резервуар досвіду, у якому накопичуються сліди взаємодії зі світом і який включається в кожен новий акт дії, сприйняття та самовідношення. Така логіка дозволяє розглядати тілесний досвід як динамічну систему, у якій поєднуються агентивність, інтероцепція, пам'ять, афект і соціальне опосередкування. Відповідно, тіло не є «екраном», на який потім накладаються психологічні смисли, а одним із середовищ їх первинного формування. Ця теза особливо важлива для досліджень, що стосуються символічних форм тілесного самовираження, оскільки знімає хибну опозицію між «внутрішнім психічним» і «зовнішнім тілесним» та дозволяє говорити про їх первинну взаємопроникність.

Окремого значення в цій логіці набуває поняття образу тіла. У сучасних роботах воно розуміється як багатовимірна структура, що охоплює не лише оцінку зовнішності, а й сприйняття тіла як власного, переживання його функціональності, відчуття прийняття або відчуження, а також пов'язані з ним установки й поведінкові стратегії (Ferri et al., 2021; Alleva & Martin, 2021). Образ тіла виявляється тісно пов'язаним із самооцінкою, ідентичністю та психологічним благополуччям. Molotostek, Brennan і Teede (2024) показують, що тілесні уявлення суттєво впливають на самооцінку й загальне психічне функціонування, особливо в ті періоди розвитку, коли тіло стає центральним об'єктом соціального порівняння та самовизначення. Rodgers, Holmberg і Tylka (2024) підкреслюють, що позитивний образ тіла не є просто відсутністю незадоволеності зовнішністю, а виступає окремим ресурсом психологічної стійкості, пов'язаним із вищим рівнем благополуччя. Отже,

тіло в сучасній психології не може розглядатися як зовнішній додаток до Я – воно є одним із центральних медіаторів того, як людина сприймає себе, оцінює власну цінність і вибудовує відносини зі світом.

Тут важливо врахувати і соціальний вимір тілесності. Класична теорія об'єктивації, розроблена Barbara Fredrickson і Tomi-Ann Roberts, показала, що в культурі, де тіло систематично піддається оцінюванню, людина починає дивитися на нього очима зовнішнього спостерігача, переживаючи себе не лише як суб'єкта дії, а й як об'єкт оцінки (Fredrickson & Roberts, 1997). Це означає, що тіло не є нейтральною оболонкою – воно включене в поле соціального погляду, норм, очікувань і порівнянь, і зовнішня оцінка вбудовується у внутрішнє самоставлення, впливаючи на межі Я, самооцінку та стратегії саморегуляції. Сучасні дослідження соціальних медіа та тілесного невдоволення лише поглиблюють цю тезу, показуючи, що систематичний вплив ідеалізованих тілесних образів онлайн підсилює механізми порівняння і негативно позначається на ставленні до власного тіла (Fardouly et al., 2022; Alleva & Martin, 2021). Тіло, таким чином, постає не просто як «моє», а як таке, що постійно перебуває на перетині внутрішнього відчуття та зовнішнього погляду.

Ця ж логіка дозволяє глибше осмислити психологічне значення тілесних меж. У сучасних феноменологічних і embodied cognition (когнітивні процеси, що пов'язані з тілесним досвідом) підходах шкіра й межа тіла розглядаються як психологічно значущий простір, у якому зустрічаються внутрішнє і зовнішнє, Я і не-Я, контроль і вразливість (Ferri et al., 2021). Якщо тіло переживається як безпечне місце, у якому можна «бути вдома», це створює основу для довіри до власного досвіду та стабільної саморегуляції. Якщо ж тілесна межа переживається як проникна, нестійка або відчужена, це корелює з психологічним дистресом, фрагментацією самовідчуття й труднощами в опануванні емоційних станів (Alleva & Martin, 2021; Foster et

al., 2025). У цьому контексті особливо промовистими є сучасні дослідження травми та порушень інтероцепції. Kearney і Lanius (2022) описують травму як стан, у якому порушується сам зв'язок між мозком і тілом, а Laricchiuta, Garofalo і Mazzeschi (2023) показують, що травматичний досвід може змінювати саме відчуття тілесної безпеки, через що власні тілесні сигнали починають сприйматися як джерело загрози. Gentsch і Kuehn (2022) описують явище тілесних спогадів (*body memories*) – нейрофізіологічно та феноменологічно обґрунтованих тілесно локалізованих слідів минулого досвіду, які можуть зберігатися й відтворюватися у формі болю, напруження чи інших соматичних відчуттів навіть після завершення події, що ініціювала їх виникнення.

На цьому тлі дедалі важливішим стає питання про те, чи є тіло психологічно однорідним простором. Саме тут дослідження тілесних мап відкривають особливо важливу перспективу. Необхідно чітко розмежувати два рівні аналізу: нейронаукові соматотопічні карти, що відображають кортикальне представлення частин тіла в сенсомоторних зонах мозку, і психофізіологічні мапи емоцій у сенсі Nummenmaa – просторові конфігурації суб'єктивно відчуваної тілесної активації, пов'язані з різними емоційними станами. Обидва конструкти виявляють просторову диференціацію тіла, хоча й на різних рівнях аналізу, і саме їх збіг надає особливої вагомості ідеї про те, що тілесний простір є психологічно неоднорідним.

Класичне дослідження Nummenmaa et al. (2014) стало поворотним моментом, оскільки експериментально показало, що різні емоції мають різні просторові конфігурації тілесної активації та деактивації: гнів, страх, смуток, відраза, щастя чи сором не просто «відчуваються в тілі взагалі», а мають специфічні патерни локалізації. Подальші дослідження не лише підтвердили цю ідею, а й поглибили її. Wainio-Theberge і Armony (2023) показали, що індивідуальні відмінності в соматотопічних картах емоцій пов'язані з

особистісними рисами. Hartmann, Lenggenhager і Stocker (2022) продемонстрували, що навіть валентність емоцій може переживатися через різні просторові патерни легкості й важкості в тілі. Giraud et al. (2024) виявили, що ці карти мають доведений зв'язок із соматосенсорними та моторними системами мозку. Культурні, клінічні та міжгрупові дослідження засвідчують відносну стабільність таких мап при водночас помітній варіативності залежно від досвіду болю, нейровідмінностей або хронічних станів (Molaeinezhad et al., 2021; Ojala et al., 2023; Palser et al., 2021; Putkinen et al., 2024).

Таким чином, сучасне розуміння тілесності дає підстави розглядати тіло як психологічно значущий, внутрішньо диференційований простір, у якому поєднуються досвід, регуляція, ідентичність, соціальний погляд і емоційна топографія. У межах логіки даної роботи це особливо важливо: якщо тіло в цілому є носієм психічного змісту, а окремі його зони виявляються нерівнозначними в переживанні емоцій, меж, контролю та вразливості, тоді вибір певної ділянки для тілесного знаку не слід наперед трактувати як суто технічний або випадковий. Саме з цієї теоретичної перспективи стає можливим перехід до аналізу татуювання як форми тілесної символізації та саморепрезентації.

1.2. Татуювання як форма тілесної символізації та саморепрезентації

Після розгляду тілесності як психологічно значущого й внутрішньо диференційованого простору закономірним є перехід до татуювання як одного з найвиразніших способів тілесної символізації. У сучасному соціокультурному контексті татуювання вже давно не зводиться до декоративного елемента, маркера субкультурної належності чи стилістичного

вибору. Психологічні та міждисциплінарні дослідження дедалі переконливіше свідчать про те, що воно може виступати способом саморепрезентації, формою фіксації значущого досвіду, інструментом символічного привласнення тіла і засобом надання тілесній поверхні індивідуально значущого змісту. У цьому сенсі татуювання варто розуміти не як випадковий знак на шкірі, а як дію, у якій поєднуються тілесність, пам'ять, емоційний досвід, ідентичність і самостворення.

Одна з найбільш розроблених сучасних ліній аналізу пов'язує татуювання з процесами саморепрезентації та побудови наративної ідентичності. Al Najj (2024) демонструє, що татуювання нерідко виконує функцію особистісного маркера, який дозволяє не лише транслювати образ себе назовні, а й заново інтегрувати власну життєву історію у внутрішньо зв'язний наратив. У цьому контексті воно виявляється пов'язаним із вираженням індивідуальності, збереженням пам'яті про людей і події, фіксацією поворотних моментів та потребою надати пережитому тривалішій й тілесно закріпленій формі. Krtalić (2025) описує татуювання як знак переходу, що допомагає позначити межу між умовним «до» і «після» в ситуаціях особистісної нестабільності або зміни ідентифікаційного сюжету. Така логіка відповідає сучасному психологічному розумінню ідентичності як процесу, що потребує не лише внутрішнього осмислення, а й символічних опор, через які суб'єкт здатен закріплювати вузлові точки власного шляху.

Саме тут доречна антропологічна оптика David Le Breton, для якого тілесні модифікації – і татуювання зокрема – є способом біографічного маркування та повторного привласнення власного тіла. У його концепції сучасна людина не просто прикрашає шкіру, а вписує в неї власну історію: значущі події, стосунки, втрати, межі, ідентифікації. Тіло перестає бути лише біологічною даністю і стає поверхнею, на якій особистість позначає себе як автора власного досвіду (Le Breton, 2002). Для цього дослідження означена

ідея принципово важлива, оскільки дозволяє розглядати татуювання не як окремий об'єкт вивчення, а як акт тілесного самопозначення. Якщо татуювання функціонує як біографічний знак, то змістовним стає не лише його сюжет чи зображення, а й сам факт нанесення на конкретну ділянку тілесного простору.

Інша вагома психологічна лінія розкриває зв'язок татуювання з відчуттям тілесного авторства. Gutierrez (2021) показує, що татуювання може набувати значення акту повторного привласнення тіла – особливо тоді, коли людина переживала досвід втрати контролю, травматизації або відчуженості від себе. У такій перспективі нанесення татуювання є тілесною дією, через яку суб'єкт символічно утверджує своє право визначати зміст власного тіла. Ця інтерпретація узгоджується з ширшим розумінням тілесності як простору не лише самовираження, а й самовідновлення. Якщо в одних випадках татуювання виконує функцію пам'яті або маркування переходу, то в інших воно може ставати способом повернення собі відчуття внутрішньої цілісності, контролю та агентності.

Цю грань послідовно розкриває Armando Favazza, який одним із перших чітко розмежував патологічне самоушкодження та адаптивні форми тілесної модифікації. У його підході татуювання не ототожнюється зі саморуйнівною поведінкою, а розглядається як культурно опосередкована й нерідко психологічно адаптивна практика, через яку людина може символізувати травму, втрату, кризу чи внутрішню трансформацію, не руйнуючи власної суб'єктності. Favazza наголошує, що тілесна модифікація здатна виконувати терапевтичну функцію: переносити психічно надмірний або важко вербалізований досвід у символічно опрацьовану форму (Favazza, 2011). Ця позиція принципово важлива для теми дослідження, оскільки дозволяє уникнути спрощеного зведення татуювання до імпульсивності чи

зовнішньої епатажності. Натомість воно постає як складний психологічний акт, у якому людина опрацьовує власний досвід через тіло.

Сучасні дослідження підтверджують, що серед провідних мотивів татуювання домінують психологічно змістовні, а не поверхові чинники. У роботах Al Hajj (2024), Gutierrez (2021), Krtalić (2025) та Swami (2025) регулярно відтворюються теми пам'яті, самовираження, стійкості, подолання складних періодів, особистісної приналежності та емоційного опрацювання пережитого. Grocutt (2025), аналізуючи матеріали, пов'язані з бойовою травмою, встановлює, що татуювання може виконувати функцію емоційного опрацювання стресового досвіду, зниження внутрішнього напруження й фіксації події у формі знаку, що одночасно несе болісний зміст і свідчить про певну ступінь його опанування. У цьому сенсі татуювання можна описати як тілесний еквівалент психологічного жесту, через який суб'єкт надає досвіду форму, межі й витримуваний смисл. Принципово, що ці мотиви найчастіше актуалізуються не в ситуаціях звичайної стилістичної гри, а в моменти переходу, втрати або реконструкції ідентичності.

Окремий блок досліджень стосується зв'язку татуювання з образом тіла, самооцінкою та психологічним благополуччям – і тут роботи Viren Swami набули в літературі майже хрестоматійного статусу. У проспективному дослідженні Swami і Furnham (2011) зафіксували, що після нанесення татуювання в учасників знижувалася тривога щодо зовнішності, зменшувалося незадоволення власним виглядом, зростало body appreciation, посилювалося відчуття унікальності та підвищувалася глобальна самооцінка. Цей результат особливо цінний тим, що йдеться не про статичну кореляцію між наявністю татуювання та певними психологічними рисами, а про динаміку змін після тілесної модифікації. Іншими словами, татуювання за певних умов справді здатне змінювати спосіб переживання власного тіла. У більш пізній роботі Swami (2025) ця логіка отримує подальший розвиток:

татуювання розглядається як активний чинник самосприйняття, що може посилювати позитивне ставлення до власної тілесності – особливо тоді, коли воно несе сентиментальне, наративне або регуляторне значення. Для цього дослідження такий висновок є принциповим, оскільки дозволяє розглядати татуювання як практику, через яку тіло набуває відчуття «свого» не лише у символічному, а й у емоційно безпосередньому вимірі.

Ці дані, однак, потребують диференційованого прочитання. Татуювання не є універсальним джерелом психологічного благополуччя, і жоден акт його нанесення автоматично не зумовлює зростання самооцінки особистості чи прийняття власного тіла. Частина досліджень вказує, що до мотивації можуть долучатися попередні труднощі з образом тіла, соціальний тиск або потреба в компенсаторному самовираженні. Проте навіть у таких випадках татуювання виявляється не нейтральним об'єктом, а точкою перетину самооцінки, тілесного образу, соціального погляду і стратегій особистісного самоконструювання. Саме тому психологічно продуктивнішим є не питання про те, «добре» чи «погано» татуювання впливає на людину загалом, а дослідження того, яку конкретну функцію воно набуває для певного суб'єкта, у якому контексті та яким чином включається в його ідентифікаційний і тілесний досвід.

У сучасній психологічній літературі також дедалі виразніше осмислюється теза, що татуювання є формою тілесного саморозміщення у соціальному просторі. Roux і Belk (2018) описують його як створення *embodied heterotopias* – тілесно організованих просторів значення, у яких суб'єкт по-новому будує відносини між собою, тілом і соціальним середовищем. У цій перспективі шкіра стає не просто місцем нанесення знаку, а полем, на якому конструюється окрема конфігурація особистісного смислу. Такий підхід особливо важливий для подальшого переходу до питання локалізації: він дозволяє мислити тіло не як однорідну площину, а як

простір, де різні ділянки можуть мати різну цінність, інтимність, ступінь соціальної видимості та психологічне навантаження.

Саме тут і окреслюється істотна наукова прогалина, навколо якої вибудовується логіка цього дослідження. Попри те що психологія татуювання вже накопичила значний масив знань про мотиви його нанесення, роль у формуванні ідентичності та зв'язок із самооцінкою особистості, образом тіла й переживанням значущих подій, локалізація татуювання залишається порівняно слабо розробленою змінною. Jabłońska i Mirucka (2023) прямо вказують, що психологічна література майже не аналізує співвідношення між внутрішніми тілесними репрезентаціями та зовнішніми стратегіями розміщення татуювань. Rutek et al. (2024), працюючи з великою вибіркою татуйованих осіб, фіксують найчастіші зони нанесення, але не виходять на рівень аналізу психологічного змісту конкретних анатомічних ділянок. Kertzman et al. (2019) та Mirucka, Jabłońska i Bąk (2025) також показують, що сучасні психологічні дослідження переважно оперують поняттям татуювання як глобального феномену, тоді як тіло в реальності є психологічно диференційованим простором. У результаті дослідники часто зупиняються на питаннях про наявність татуювання, його мотиви або зміст зображення, але значно рідше звертаються до питання про те, чому саме знак опиняється на певній, а не на іншій ділянці тіла.

Ця прогалина набуває особливої ваги на тлі клінічних і реконструктивних досліджень, де точна соматична локалізація тілесної модифікації вже давно визнається психологічно значущою. Mirucka et al. (2025), аналізуючи локалізовані форми татуювання в медичному контексті, показують, що конкретне місце тілесного втручання може безпосередньо впливати на самосприйняття й зменшувати локалізований дистрес образу тіла. Це не означає, що декоративне татуювання або татуювання, яке виконує функцію самовираження, слід механічно прирівнювати до клінічних випадків

– але демонструє принципово важливе: точна ділянка тіла вже сама по собі може мати психологічну вагу. Отже, питання локалізації є не другорядною технічною деталлю, а потенційним шляхом доступу до більш тонкої символічної логіки тілесного вибору.

У межах нашого дослідження це дозволяє сформулювати проміжний висновок: сучасна психологія та суміжні дисципліни дають достатньо підстав для розгляду татуювання як психологічно змістовного акту тілесної символізації та саморепрезентації. Воно може виступати знаком біографічної пам'яті, способом пережити втрату або перехід, інструментом привласнення тіла, формою емоційного опрацювання та чинником трансформації образу тіла й самооцінки. Водночас у науковому полі зберігається виразна лакуна щодо психологічного значення локалізації татуювань – і саме вона робить дослідницьке питання про вибір конкретної тілесної зони теоретично виправданим і своєчасним. Якщо татуювання є значущим тілесним знаком, а тіло не є психологічно нейтральною поверхнею, то логічно припустити: місце нанесення такого знаку несе власну символічну й ідентифікаційну вагу. Цей висновок утворює необхідний перехід до наступного підрозділу, в якому локалізація татуювання розглядатиметься вже як потенційний індикатор психологічно значущих тем.

1.3. Локалізація татуювання як потенційний індикатор психологічної проблематики

Якщо в попередніх підрозділах було показано, що тіло є психологічно значущим і внутрішньо диференційованим простором, а татуювання може виступати формою тілесної символізації та саморепрезентації індивіда, то наступним логічним кроком стає питання про локалізацію. Значення має не лише сам факт нанесення татуювання і не лише зміст зображення, а й те, на

яку саме ділянку тіла людина вирішує його помістити. Це питання не можна вичерпно пояснити естетикою, модою чи міркуваннями зручності – воно потребує окремого теоретичного обґрунтування, оскільки стосується уявлення про тіло як простір, у якому різні зони можуть бути по-різному пов'язані з емоційною напругою, вразливістю, контролем, самопрезентацією та тілесною пам'яттю.

Однією з найбільш переконливих підстав для такого підходу є дослідження тілесних карт емоцій. Роботи Lauri Nummenmaa та його колег стали поворотним пунктом у розумінні того, що людське тіло не переживається як однорідне поле, а має власну емоційну топографію. У класичному дослідженні Nummenmaa et al. (2014) учасникам із різних культур пропонували позначати на силуетах тіла ділянки активації та деактивації, що виникають у зв'язку з певними емоційними станами. Отримані дані показали, що емоції мають не випадкові, а відносно стабільні соматотопічні конфігурації: страх, гнів і тривога концентруються переважно у верхній частині тіла – у грудній клітці, горлі, плечах і руках, тоді як депресивні стани та безпорадність асоціюються зі зниженням активації кінцівок, що суб'єктивно переживається як оніміння, важкість або втрата здатності діяти.

Сучасні оглядові та нейровізуалізаційні дослідження не лише підтверджують цю логіку, а й поглиблюють її: Daikoku, Minatoya і Tanaka (2025) узагальнюють великий корпус праць про *bodily maps* і показують, що емоційні стани розгортаються в тілі через широкі, але функціонально організовані регіональні топографії, що відображають валентність, рівень збудження та психофізіологічну готовність до дії. Giraud et al. (2024), використовуючи fMRI, демонструють, що «емоційний гомункулус» має підтверджену нейробіологічну основу в моторних і соматосенсорних

системах мозку. Отже, різні ділянки тіла не лише символічно, а й емпірично пов'язані з різними формами переживання.

Для логіки нашого дослідження це має принципове значення. Якщо тривога, страх і гнів тілесно концентруються у верхній частині тулуба, а депресивні стани асоціюються з деактивацією кінцівок, то нанесення татуювання на ці зони вже не є повністю нейтральним вибором. Маркування ділянки грудей, горла або плечей може бути пов'язане з переживаннями, що «живуть» у цій частині тіла як у місці стиснення, напруги або надлишкової активації. Натомість татуювання на руках чи ногах може виявлятися символічним жестом повернення собі дієвості та опори там, де суб'єктивно відчувалася їх втрата. Важливо наголосити, що йдеться не про пряме механічне виведення психологічного змісту з анатомічної точки, а про можливий зв'язок між тілесною топографією переживання і вибором місця для постійного тілесного знаку – і саме ця логіка дозволяє поставити питання про локалізацію татуювання як потенційний вектор особистісної актуальності.

Ще одну потужну теоретичну рамку дає концепція Didier Anzieu про «Я-Шкіру». У ній шкіра осмислюється не як фізична межа організму, а як первинна психічна поверхня, через яку Я отримує досвід цілісності, захисту, контейнування та контакту зі світом. Anzieu описує подвійну функцію шкіри: з одного боку, вона є контейнером, що утримує внутрішній світ від розпаду і хаосу, а з іншого – інтерфейсом, через який особистість входить у взаємодію з іншими (Anzieu, 2016).

Ця ідея дозволяє теоретично осмислити вісь видимості та прихованості татуювання як психологічно змістовну координату. Якщо одні зони тіла є більш відкритими для соціального погляду, а інші – інтимнішими й захищенішими від нього, то вибір між ними може відображати різні психологічні функції тілесного знаку. Нанесення татуювання на приховані

ділянки – ребра, спини, стегна або внутрішню поверхню грудей – можна розглядати як форму внутрішньої роботи з тілесною межею: спробу інкапсулювати досвід, створити приватний знак або контейнер для болю, прив'язаності, втрати чи особистого смислу. Натомість вибір відкритих зон – передпліч, кистей, шиї або верхньої частини рук – активує інтерфейсну функцію шкіри і більше пов'язується з відкритим самопред'явленням, керуванням враженням та заявою про себе через тіло. У цьому сенсі видимість татуювання постає не лише як соціальна стратегія, а як психологічно значуща координата тілесного вибору.

Сучасні емпіричні дані підтримують цю лінію. Nuwae (2021) показує, що відкритість або прихованість татуювань регулюється стратегічно: залежно від ситуаційних вимог, очікуваної стигматизації, професійного контексту та того, яким чином людина хоче бути прочитаною іншими. Putek et al. (2024), працюючи з великою вибіркою татуюваних учасників, фіксують, що татуювання нерідко використовується як інвестиція в зовнішність, спрямована на зміцнення прийняття тіла та трансформацію певної його частини з джерела дистресу на джерело більш позитивного самосприйняття. Silverstein і Santibañez (2025) у якісному дослідженні, що охоплювало досвід відновлення після розладів харчової поведінки та гендерного самоствердження, показали, що психологічний ефект татуювання пов'язаний не стільки з зовнішньою видимістю знаку, скільки з функцією автономного привласнення тіла та зміни внутрішньої тілесної репрезентації. Попри накопичені дані про мотиви нанесення й умови видимості, сучасні психологічні дослідження фактично не порівнюють системно видимі й приховані локалізації в контексті образу тіла та психологічного благополуччя – і саме ця прогалина робить змінну видимості в цьому дослідженні концептуально вмотивованою, а не допоміжною.

Ще один вагомий аргумент на користь психологічної не-нейтральності локалізації пов'язаний із проєктивним і психометричним виміром ставлення до тіла. Вже у класичному дослідженні Wooley і Roll (1991) було показано, що образ тіла має регіональний, а не монолітний характер: людина може по-різному ставитися до різних частин власного тіла, виділяючи серед них зони сили, сорому, привабливості, відчуження, напруги чи втрати контролю. Для теми дослідження це принципово, оскільки дозволяє розглядати татуювання як можливий інструмент локальної психологічної компенсації. Якщо певна частина тіла мала для людини негативне емоційне навантаження – була пов'язана з дискомфортом, соромом або відчуженням, – то нанесення на неї знаку може виступати не просто декоративною дією, а актом символічного переприсвоєння: через татуювання людина потенційно змінює статус цієї зони із місця дистресу на місце сили, контролю або пам'яті. Ця логіка узгоджується з сучасними даними про *body appreciation* (поваги до власного тіла) і татуювання як адаптивну *appearance investment* (інвестиції у зовнішній вигляд), але додає до них принципово важливе уточнення: локалізація є точкою, де психологічна значущість може бути просторово сконцентрованою, а не розмитою по тілу загалом.

Доречним у цьому контексті є і культурно-семіотичний пласт тілесної символіки. Лінгвістичні та антропологічні дослідження фіксують, що в мовній картині світу окремі частини тіла виступають стабільними носіями психологічних значень: плечі асоціюються з відповідальністю та тягарем, руки – з агентністю та дією або їх втратою, горло – з вираженням та його блокуванням, груди й серце – з прив'язаністю та вразливістю (Kövecses, 2000). Такі культурні коди не є прямим доказом психологічного значення локалізації, однак утворюють фонову систему символічних асоціацій, яка підсилює припущення про те, що в культурі та психіці тіло давно мислиться як нерівнозначний простір. Відтак вибір конкретної ділянки для нанесення

постійного знака відбувається не в символічному вакуумі, а в полі вже наявних тілесних смислів.

Разом із тим тут необхідне принципове антимеханістичне уточнення. Локалізацію татуювання не можна тлумачити як жорсткий діагностичний код, де кожній зоні відповідає одне фіксоване психологічне значення. Така позиція була б спрощеною і теоретично, і емпірично: різні люди можуть обирати одну й ту саму ділянку тіла з різних причин, а символічне навантаження певної зони формується на перетині особистого досвіду, тілесної історії, культурного контексту та актуальних психологічних потреб. Саме тому в межах цього дослідження локалізація розуміється не як готовий шифр, а як імовірнісний вектор особистісної актуальності: певні зони можуть частіше виявлятися пов'язаними з темами контролю, ресурсу, вразливості, прив'язаності або внутрішнього захисту, але не «означають» їх наперед і беззастережно.

Саме з цієї точки стає зрозумілим і дизайн емпіричного дослідження. Якщо тіло є психологічно диференційованим простором, татуювання – змістовним тілесним знаком, видимість та прихованість локалізації відповідають різним функціям шкіри як межі та інтерфейсу, а ставлення до тіла є регіонально неоднорідним, то цілком виправдано перевіряти, чи пов'язаний вибір зони нанесення з більш загальними психологічними характеристиками особистості. Саме тому в цій роботі локалізація співвідноситься із самооцінкою, позитивним ставленням до тіла та базовими психологічними потребами, а також із видимістю татуювання для себе й для інших і зі смислом, який респондент надає обраному місцю. Така постановка проблеми дозволяє перейти від суто описового рівня – де тіло є лише поверхнею для зображення – до психологічного рівня, на якому тілесний простір може виступати картою актуальних для особистості тем. У цьому й полягає головний теоретичний сенс дослідження: не в спробі «прочитати» людину за однією зоною тіла, а в перевірці того, чи несе вибір локалізації

хоча б частину тієї символічної логіки, через яку психічне знаходить собі тілесну форму.

Висновки до розділу 1

Сучасна психологія розглядає тіло не як нейтральну біологічну оболонку, а як психологічно значущий простір, у якому поєднуються самосприйняття, регуляція емоційних станів, переживання меж, контролю, вразливості та ідентичності. Це дає підстави трактувати тілесність як один із носіїв психічного змісту, а не лише як фізичну основу психіки.

Теоретичний аналіз показав, що татуювання може розглядатися як форма тілесної символізації та саморепрезентації. Воно пов'язане з фіксацією значущого досвіду, біографічним маркуванням, привласненням власного тіла, роботою з пам'яттю, втратою, переходами та ідентичністю. Отже, татуювання доцільно розуміти як психологічно змістовний акт, а не лише як декоративну або модну практику.

Дані про тілесні карти емоцій, концепція «Я-Шкіри» Didier Anzieu та психометричні й проєктивні підходи до образу тіла свідчать про те, що різні частини тіла не є психологічно рівнозначними. Це дає підстави вважати локалізацію татуювання потенційно значущою змінною, оскільки вибір певної зони може бути пов'язаний із переживаннями, межами Я, тілесною пам'яттю, способами самозахисту та самопрезентації.

Водночас локалізацію татуювання не слід тлумачити механістично як жорсткий діагностичний знак. Її доцільно розуміти як імовірнісний вектор особистісної актуальності, у межах якого окремі зони можуть частіше виявлятися пов'язаними з темами контролю, ресурсу, вразливості, прив'язаності або самопред'явлення. Такий підхід дозволяє уникнути спрощення і зберігає академічну коректність дослідження.

Отже, проведений теоретичний аналіз створює наукове підґрунтя для емпіричного дослідження зв'язку між локалізацією татуювання та психологічними характеристиками особистості. Саме з цієї логіки випливає доцільність перевірки зв'язків локалізації з самооцінкою, позитивним ставленням до тіла, базовими психологічними потребами, видимістю татуювання та смислом, який людина надає обраному місцю. Це, своєю чергою, стає основою для формулювання дослідницьких гіпотез другого розділу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЛОКАЛІЗАЦІЇ УЯВНОГО ТАТУЮВАННЯ

2.1. Концепція, емпірична модель та гіпотези дослідження

Другий розділ роботи спрямований на обґрунтування методологічної логіки емпіричного дослідження, у межах якого перевіряється припущення про те, що локалізація уявного татуювання може бути пов'язана з психологічно значущими характеристиками особистості.

Теоретичний аналіз, проведений у розділі 1, дозволив визначити основні координати цієї дослідницької моделі. По-перше, тіло було розглянуто як психологічно значущий і внутрішньо диференційований простір. По-друге, татуювання було осмислене як форма тілесної символізації та саморепрезентації. По-третє, було показано, що локалізація тілесного знаку не повинна розумітися як нейтральний технічний параметр, оскільки різні зони тіла можуть відрізнятися за рівнем емоційної, символічної, соціальної та ідентифікаційної навантаженості. Саме це й створює теоретичне підґрунтя для нашого емпіричного дослідження.

У центрі запропонованої емпіричної моделі перебуває **уявне татуювання** як проєктивна тілесна ситуація вибору. Дослідження не стосується реальних татуювань і не спирається на вибірку осіб, які вже мають досвід татуювання. Натомість його логіка полягає у вивченні того, як респондент уявно обирає місце для татуювання, яке мало б для нього сильний особистий сенс. Такий підхід дозволяє змістити фокус з уже реалізованої поведінки на символічний і потенційно проєктивний вимір тілесного вибору. У цьому сенсі уявне татуювання розглядається як інструмент виявлення того,

які частини тіла суб'єктивно сприймаються як найбільш придатні для фіксації важливого внутрішнього змісту.

Концепція дослідження ґрунтується на припущенні, що вибір локалізації уявного татуювання формується не довільно, а на перетині кількох психологічних площин. До них належать глобальне ставлення до себе, позитивне чи суперечливе ставлення до власного тіла, рівень переживання автономії, компетентності та взаємозв'язку з іншими, а також спосіб, у який людина надає смисл обраній тілесній зоні. Інакше кажучи, йдеться не про пошук жорсткої відповідності між окремою частиною тіла і певною “прихованою проблемою”, а про дослідження імовірнісних зв'язків між параметрами тілесного вибору та психологічними характеристиками особистості. Саме така постановка питання дозволяє уникнути спрощених інтерпретацій і водночас зберегти дослідницьку чутливість до феномена локалізації татуювань.

У структурі емпіричної моделі можна виокремити дві групи змінних. Першу групу становлять **змінні**, безпосередньо пов'язані з тілесним вибором, що були запропоновані автором та виокремлені за допомогою авторської анкети. До них належать вибір локалізації уявного татуювання, його потенційна видимість для інших, потенційна видимість для себе, а також суб'єктивне смислове наповнення обраного місця. Саме ці показники дають змогу описати уявне татуювання не лише як відповідь на питання “де саме?”, а як багатовимірний акт тілесного самопроєктування, що поєднує анатомічну зону, соціальну відкритість та внутрішнє значення. Другу групу становлять **психологічні змінні**, що фіксуються за допомогою стандартизованого психодіагностичного інструментарію. До них входять глобальна самооцінка, позитивне ставлення до тіла та задоволеність базових психологічних потреб, представлених трьома субшкалами: автономії, компетентності та пов'язаності з іншими.

Отже, загальна логіка моделі полягає в тому, що **тілесний вибір** розглядається як імовірно пов'язаний із **психологічним профілем** респондента. У межах цієї моделі локалізація уявного татуювання виступає центральною змінною, яку ми співвідносимо з показниками самооцінки, позитивного ставлення до тіла та задоволеності базових психологічних потреб. Видимість для себе й для інших вводиться як окрема вісь аналізу, оскільки може виявитися пов'язаною зі способом використання тілесного простору для самопрезентації, захисту або внутрішнього маркування значущого досвіду. Смысловое наповнення місця, у свою чергу, дає змогу перевірити, чи збігається тілесний вибір із тими поясненнями, які людина надає йому на рівні усвідомлення. Така побудова дозволяє вийти за межі простої фіксації частот і перейти до аналізу змістовних психологічних зв'язків.

У межах роботи локалізація уявного татуювання була операціоналізована через вісім макрозон тіла:

- голова і шия,
- плечі й верхня частина рук,
- передпліччя, зап'ястя й кисті,
- груди,
- живіт, боки й ребра,
- спина й попереk,
- верхня частина ніг,
- а також нижня частина ніг і стопи.

Таке укрупнення, з одного боку, зберігає зональну логіку тілесного простору, а з іншого, робить емпіричний аналіз статистично можливим і змістовно інтерпретованим. Видимість уявного татуювання для інших і для себе фіксувалася через три рівні вираженості, а смысловое наповнення місця – через набір категорій, що охоплювали естетичне вподобання, відчуття сили

або опори, потребу в безпеці, самовираження, важливий особистий досвід і труднощі з відповіддю. Таким чином, емпірична модель поєднує анатомічний, смисловий і соціально-перцептивний рівні тілесного вибору (Рис.2.1).

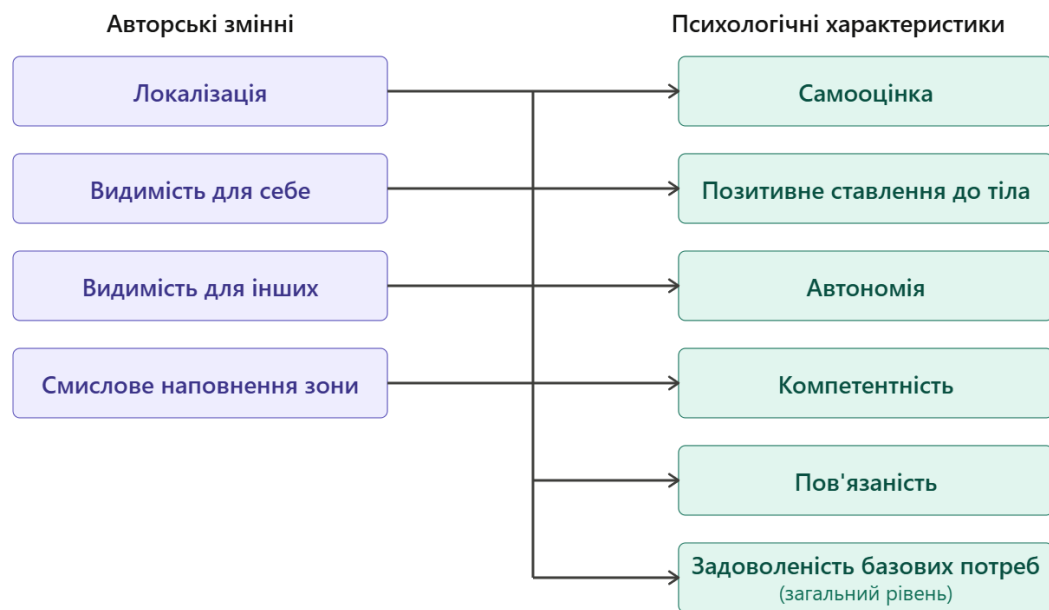

Рис. 2.1. Операціональна модель дослідження.

Відповідно до концептуальної моделі було сформульовано систему дослідницьких гіпотез. Загальна гіпотеза полягає в тому, що вибір локалізації уявного татуювання не є цілком випадковим і може бути пов'язаний із психологічно значущими характеристиками особистості, унаслідок чого тілесний простір може виступати як своєрідна карта психічної актуальності. Для емпіричної перевірки цієї загальної ідеї було висунуто кілька часткових гіпотез.

Гіпотеза 1 полягає в тому, що вибір різних локалізацій уявного татуювання пов'язаний із відмінностями в показниках самооцінки, позитивного ставлення до тіла та задоволеності базових психологічних потреб. Ця гіпотеза спирається на припущення про психологічну

нерівнозначність тілесних зон і на теоретичну ідею, що різні частини тіла можуть мати різну емоційну, символічну й ідентифікаційну вагу.

Гіпотеза 2 передбачає, що вибір видимих і прихованих зон для уявного татуювання пов'язаний із відмінностями в показниках самооцінки, позитивного ставлення до тіла та задоволеності базових психологічних потреб. Її зміст спирається на уявлення про різну психологічну функцію відкритих і закритих тілесних зон, а також на концепцію шкіри як межі, інтерфейсу й контейнера.

Гіпотеза 3 полягає в тому, що смислове наповнення місця для уявного татуювання пов'язане з рівнем самооцінки, позитивного ставлення до тіла та задоволеності базових психологічних потреб. У цьому випадку перевіряється, чи має психологічне значення не лише сама зона, а й той спосіб, у який людина пояснює її вибір.

Гіпотеза 4 передбачає, що певні локалізації уявного татуювання можуть виступати предикторами окремих психологічних показників, зокрема самооцінки, компетентності та загального рівня задоволеності базових психологічних потреб. Ця гіпотеза виводить дослідження за межі простих порівнянь і переводить його в площину багатофакторного аналізу.

Гіпотеза 5 полягає в тому, що видимість уявного татуювання для себе й для інших пов'язана з осмисленням обраної зони та психологічними характеристиками особистості. Вона дозволяє розглядати видимість як окремий параметр тілесного вибору, який може мати не лише соціально-комунікативне, а й внутрішньопсихологічне значення.

У цілому емпірична модель дослідження побудована так, щоб поєднати три рівні аналізу (Рис.2.2).

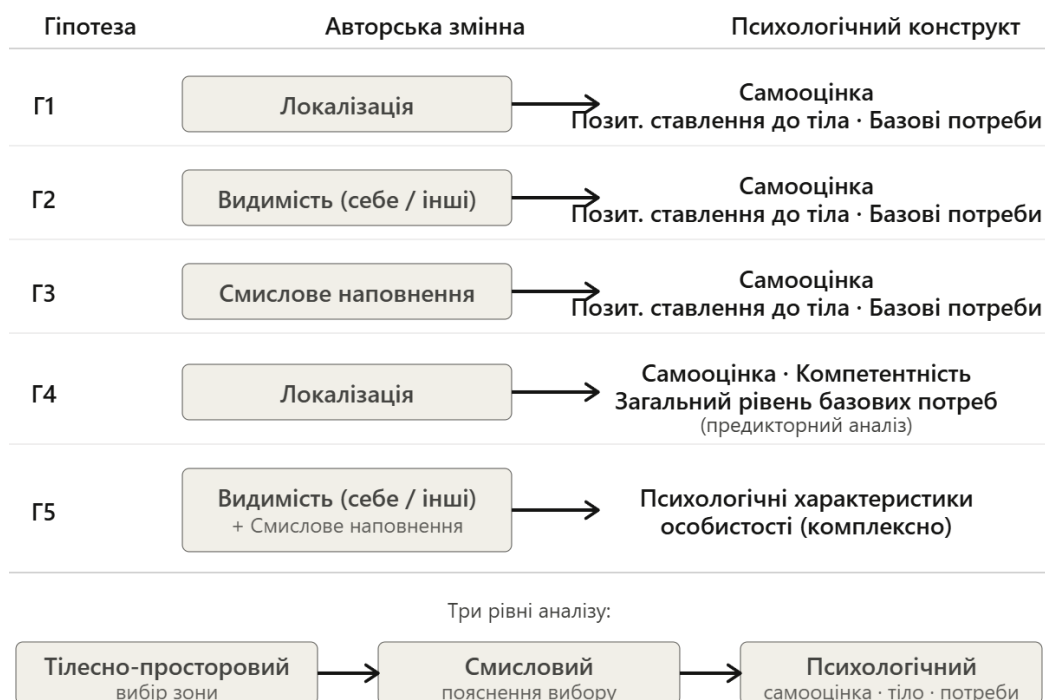

Рис. 2.2. Система гіпотез дослідження.

Перший рівень є тілесно-просторовим і пов'язаний із вибором конкретної зони для уявного татуювання. Другий рівень є смисловим і охоплює внутрішнє пояснення цього вибору. Третій рівень є психологічним і стосується самооцінки, ставлення до тіла та базових психологічних потреб. Саме взаємодія цих рівнів і становить головний предмет емпіричної перевірки в роботі. Така логіка дозволяє перейти від загальної теоретичної тези про тілесність як носій психічного змісту до конкретного дослідницького дизайну, у межах якого уявне татуювання використовується як інструмент вивчення тілесної проекції психічного досвіду особистості.

2.2. Операціоналізація змінних та психодіагностичний інструментарій дослідження

Емпірична модель дослідження потребувала чіткої операціоналізації як авторських, так і стандартизованих психологічних змінних. У центрі роботи перебуває **уявне татуювання** як проєктивна тілесна ситуація вибору, тому психодіагностичний інструментарій було сформовано так, щоб одночасно зафіксувати сам тілесний вибір, його смислове та соціально-перцептивне оформлення, а також ті психологічні характеристики, з якими цей вибір може бути пов'язаний. З огляду на це, до дослідження було включено авторський опитувальний блок для вивчення локалізації, видимості та осмислення уявного татуювання, а також три стандартизовані методики: шкалу самооцінки Розенберга, Шкалу оцінки власного тіла-2 і Шкалу задоволеності базових психологічних потреб. Така побудова дозволила поєднати специфічний для нашої теми тілесно-просторовий матеріал із надійними показниками самоставлення, тілесного прийняття та психологічного ресурсу особистості.

Авторський опитувальний блок виконував у дослідженні функцію первинної операціоналізації тілесного вибору. До нього входили питання про вік і стать респондента, а також серія запитань, спрямованих на виявлення особливостей уявного татуювання. Центральним було питання про те, де саме на тілі респондент найімовірніше розмістив би татуювання, яке мало б для нього сильний особистий сенс. Для відповіді було запропоновано вісім макрозон: голова і шия, плечі й верхня частина рук, передпліччя, зап'ястя й кисті, груди, живіт, боки й ребра, спина й попереk, верхня частина ніг, а також нижня частина ніг і стопи. Оскільки логіка дослідження полягала не в описі індивідуальних мікролокалізацій, а в аналізі психологічно змістовних зон тіла, вибір був закодований у вигляді окремих бінарних змінних: `loc_head_neck`, `loc_shoulders_upperarms`, `loc_forearms_wrists_hands`, `loc_chest`,

loc_abdomen_ribs, loc_back_lowerback, loc_thighs_upperlegs, loc_lowerlegs_feet. Такий спосіб кодування зробив можливим як частотний аналіз, так і подальше порівняння груп, кореляційний та регресійний аналіз.

Крім локалізації татуювання, авторський блок фіксував два важливі параметри видимості: чи важливо респондентові, щоб уявне татуювання було помітним для інших, і чи важливо, щоб воно було помітним для нього самого. Обидва питання оцінювалися за трирівневою шкалою, що відображала вираженість значущості: «так, важливо», «частково важливо», «ні, не важливо». Такий поділ дозволив розвести дві близькі, але не тотожні функції тілесного знаку: його роль у самопрезентації та його роль у внутрішньому нагадуванні, самопідтримці або суб'єктивному маркуванні досвіду. Окремо було введено питання про смислове наповнення обраного місця. Респонденту пропонувалося вказати, з чим для нього найбільше пов'язане це місце: із простим тілесним уподобанням, із силою або опорою, із захистом і безпекою, із можливістю виразити важливе про себе, із важливим особистим досвідом, радістю або подією, або з труднощами у формулюванні відповіді. Отже, авторський блок дозволив перевести у кількісну форму три центральні для нашого дослідження виміри: анатомічну локалізацію, видимість і смисл уявного татуювання.

Для оцінки глобального ставлення особистості до себе було використано **Шкалу самооцінки Розенберга**. У межах дослідження застосовувалася українська адаптація, представлена у роботі Veldbrekht, Zinchenko і Tavrovetska (2025). Методика складається з 10 тверджень, із яких частина має пряму, а частина зворотну спрямованість, що знижує ризик формальних або механістичних відповідей. Пункти шкали охоплюють інтегральне самоставлення, відчуття власної гідності та загальне емоційно-оцінне ставлення людини до себе. Так, окремі твердження відображають позитивне сприйняття власної цінності, наприклад «Я почуваю

себе важливою людиною, щонайменше рівною серед інших» або «Я відчуваю, що маю багато позитивних якостей», тоді як зворотні пункти фіксують тенденцію до самознецінення, як-от «Загалом я схильний/-а вважати себе невдахою» або «Іноді я думаю, що в мені немає нічого хорошого». Респонденти оцінювали твердження за чотирибальною шкалою від незгоди до згоди, а сумарний показник інтерпретувався як індикатор глобального рівня самооцінки. Вибір саме цієї методики був обумовлений тим, що вона дає компактний, але змістовний показник інтегрального ставлення до себе, який є особливо важливим у роботі, де тілесний вибір розглядається як можливий спосіб символічного самопозначення. За даними української адаптації, шкала продемонструвала високу внутрішню узгодженість, Cronbach's $\alpha = 0.88$ (Veldbrekht et al., 2025). На нашій вибірці коефіцієнт Альфа Кронбаха становив 0.875, що підтверджує надійність методики в межах даного дослідження.

Для вивчення позитивного ставлення до тілесності було використано **Шкалу оцінки власного тіла-2** (Body Appreciation Scale-2, BAS-2). Цей інструмент було обрано з тих міркувань, що він вимірює не симптоматичну незадоволеність тілом, а саме позитивний вимір тілесного самоставлення: повагу до власного тіла, прийняття його особливостей, комфортність тілесного існування та готовність поводитися з тілом уважно й дбайливо. Методика складається з 10 пунктів прямого кодування і передбачає відповіді за п'ятибальною шкалою частотності від «ніколи» до «завжди». Зміст пунктів охоплює як емоційно-оцінний, так і поведінковий вимір тілесного прийняття. Респондент оцінює, наскільки йому властиві такі позиції, як «Я поважаю своє тіло», «Я відчуваю себе добре у своєму тілі», «Я уважно ставлюся до потреб свого тіла», «Я відчуваюся комфортно у своєму тілі» або «Я відчуваю, що я красивий/-а, навіть якщо я відрізняюся від зображень привабливих людей у ЗМІ».

Для нашого дослідження включення BAS-2 було принципово важливим, оскільки методика дала можливість перевірити, чи пов'язаний вибір локалізації уявного татуювання не лише з глобальною самооцінкою, а й із більш спеціалізованим конструктом позитивного тілесного самосприйняття. Методологічною опорою для використання шкали стали оригінальні психометричні дані Tylka і Wood-Barcalow (2015), а також сучасні дослідження ментальних репрезентацій тіла, де цей інструмент демонструє високу релевантність для аналізу тілесного ставлення (Jabłońska & Mirucka, 2023). В оригінальних дослідженнях коефіцієнт внутрішньої узгодженості шкали коливався в межах $\alpha = 0.93\text{--}0.96$, а на нашій вибірці становив 0.933, що практично повністю відповідає світовим психометричним орієнтирам.

Ресурсний і мотиваційний контекст дослідження було зафіксовано за допомогою **Шкали задоволеності базових психологічних потреб** (Basic Psychological Need Satisfaction Scale, BPNSS) в українськомовній адаптації Olefir і Bosniuk (2024). Ця методика безпосередньо спирається на теорію самодетермінації Deci і Ryan та дозволяє оцінити, наскільки в житті особистості реалізуються три базові потреби: автономія, компетентність і пов'язаність із іншими. Опитувальник містить 16 пунктів, що оцінюються за семибальною шкалою від «категорично не згоден» до «абсолютно згоден». Структурно методика має три субшкали. Субшкала автономії фіксує досвід суб'єктності, свободи вибору та авторства власних дій; до неї належать, наприклад, твердження «Я відчуваю, що маю повну свободу у виборі свого життєвого шляху» та «Я відчуваю, що завжди можу бути самим (сама) собою в різноманітних ситуаціях», а також зворотні пункти на кшталт «Я відчуваю тиск у своєму житті». Субшкала компетентності відображає відчуття власної ефективності, спроможності та розвитку, що фіксується через такі твердження, як «Знайомі люди кажуть, що я добре справляюся з тим, чим займаюсь» або «Останнім часом мені вдається здобувати нові цікаві знання та

здібності». Субшкала пов'язаності з іншими оцінює переживання приналежності, близькості та соціальної підтримки, наприклад через твердження «Я добре ладнаю з людьми, з якими контактую» та «Люди, які оточують мене, піклуються про мене».

У межах нашої роботи включення BPNSS було особливо важливим, оскільки воно дозволяло вийти за межі самооцінки та образу тіла і побачити, чи пов'язаний тілесний вибір із загальнішим психологічним ресурсом особистості. За даними української адаптації, шкала продемонструвала належну внутрішню узгодженість на рівні близько $\alpha = 0.80$ (Olefir & Bosniuk, 2024), а на нашій вибірці загальний коефіцієнт Альфа Кронбаха становив 0.833, що свідчить про її стабільну й надійну роботу в умовах даного дослідження.

Отже, обраний психодіагностичний інструментарій дозволив операціоналізувати як центральні авторські змінні, так і ключові психологічні конструкти, із якими ці змінні співвідносяться. Авторський блок фіксував тілесно-просторовий, смисловий і соціально-перцептивний виміри уявного татуювання. Шкала самооцінки Розенберга виявила інтегральний показник глобального ставлення до себе. BAS-2 дозволила оцінити позитивне ставлення до власного тіла як окремих вимір тілесного благополуччя. BPNSS забезпечила ширший контекст психологічного функціонування, охоплюючи автономію, компетентність і пов'язаність із іншими. У сукупності ці методики утворювали цілісну операціональну систему, яка відповідала концепції дослідження і дала можливість емпірично перевірити висунуті гіпотези.

2.3. Характеристика вибірки та процедура збору емпіричних даних

Емпіричне дослідження було організоване як одноразове опитування з використанням електронної форми збору даних. Такий формат відповідав логіці роботи, оскільки предметом вивчення виступав не поведінковий факт наявності татуювання, а уявний вибір його локалізації, видимості та смислового наповнення. Саме тому онлайн-опитування виявилось адекватним інструментом: воно дало змогу швидко охопити достатню кількість респондентів, забезпечити єдину процедуру пред'явлення запитань і мінімізувати вплив ситуаційних чинників, пов'язаних з індивідуальним контактом дослідника з учасниками.

Збір даних здійснювався за допомогою Google Forms упродовж трьох тижнів. Посилання на анкету поширювалося електронним способом через чат студентів факультету психології. Перед початком проходження респонденти отримували коротке пояснення щодо дослідницького характеру опитування та того, що отримані дані використовуватимуться виключно в узагальненому вигляді. Така процедура була обрана для збереження добровільності участі, зниження напруження під час відповідей і створення умов, за яких респондент міг зосередитися не на соціально бажаному самопред'явленні, а на внутрішньому виборі. Середня тривалість проходження анкети варіювалася приблизно від 8 до 15 хвилин залежно від індивідуального темпу відповідей.

Вибірку дослідження склали 110 опитаних. Віковий діапазон респондентів становив від 18 до 48 років, середній вік дорівнював 23 рокам, стандартне відхилення становило 6.54. За статтю вибірка була нерівномірною: 15 респондентів були чоловіками, решта досліджуваних – жінками. Така структура вибірки відображає особливості каналу збору даних і соціального середовища, у якому поширювалася анкета. Водночас цей

дисбаланс не суперечить загальній логіці роботи, оскільки основна мета дослідження полягала не в гендерному порівнянні, а у виявленні зв'язків між параметрами уявного татуювання та психологічними характеристиками особистості. Разом із тим така особливість вибірки має враховуватися на етапі інтерпретації результатів і окреслює межі їх подальшого узагальнення.

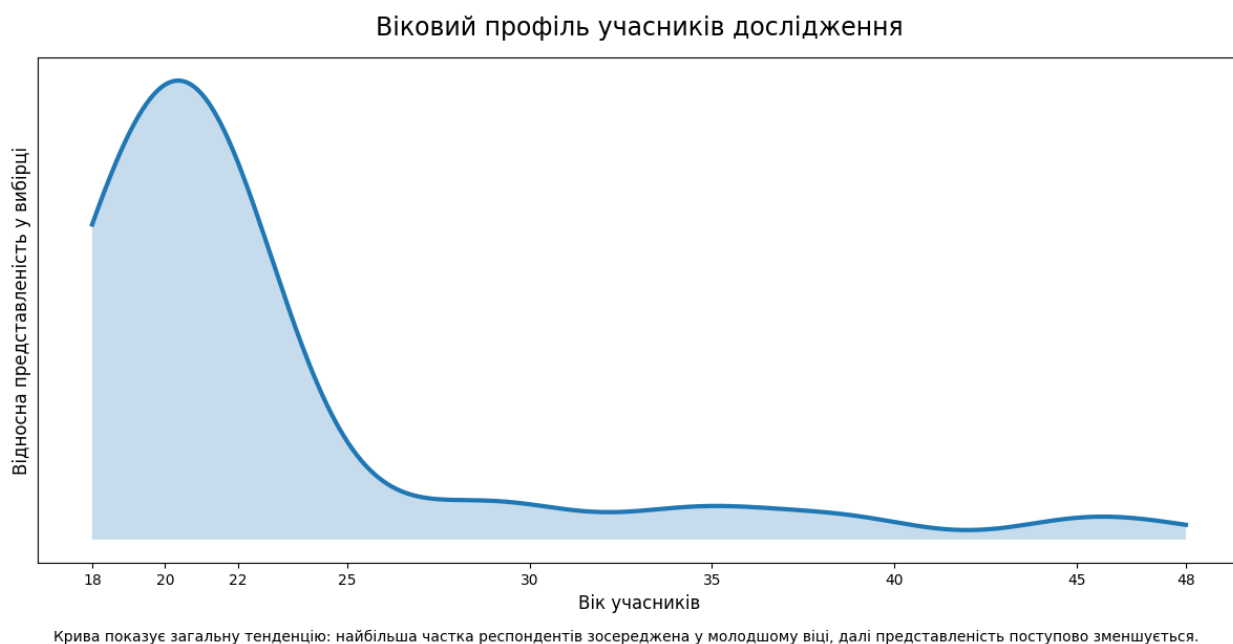

Рис. 2.1. Віковий профіль учасників дослідження.

sex

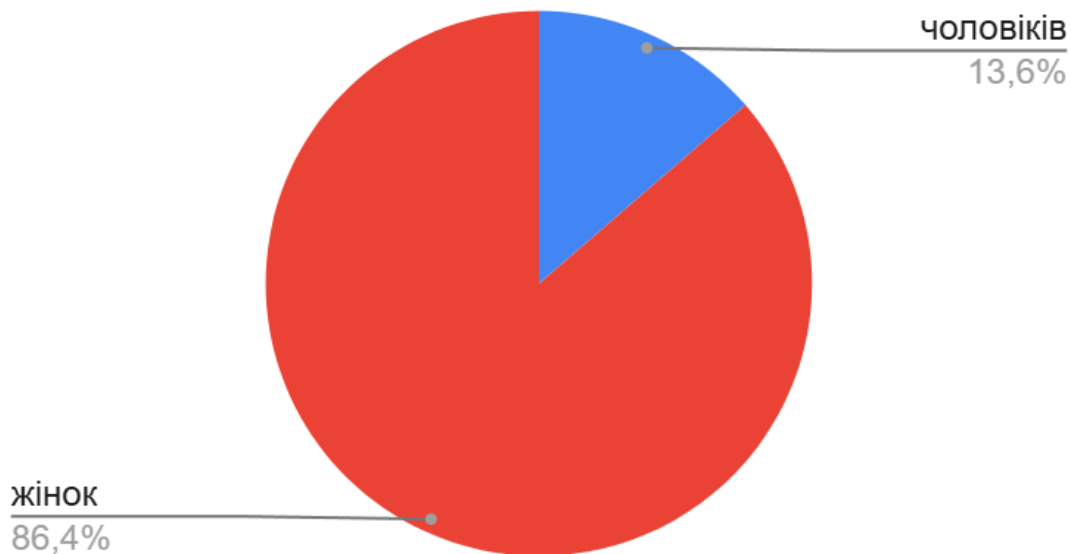

Рис. 2.2. Співвідношення респондентів за статтю.

Специфіка вибірки добре узгоджується і з предметом дослідження. Оскільки йшлося саме про уявне татуювання, участь у дослідженні не вимагала наявності реального досвіду татуювання чи належності до окремих соціальних груп, для яких тілесні модифікації є частиною стилю життя. Це дозволило зробити акцент не на вже реалізованій практиці, а на символічному потенціалі тілесного вибору. У такий спосіб дослідження охопило не лише тих, хто вже здійснював тілесне маркування, а ширше коло молодих дорослих, здатних уявно відрефлексувати, яка саме зона тіла могла б стати місцем для значущого особистого символу.

Процедура дослідження включала кілька послідовних етапів. На першому етапі було сформовано опитувальну батарею, до якої увійшли авторський блок і стандартизовані психодіагностичні методики. Авторський блок відкривав анкету і фіксував соціально-демографічні характеристики респондентів, а також основні параметри уявного татуювання: локалізацію,

видимість для себе, видимість для інших і смислове наповнення обраного місця. Після цього учасники послідовно заповнювали шкалу самооцінки Розенберга, Шкалу оцінки власного тіла-2 і Шкалу задоволеності базових психологічних потреб. Така послідовність була логічною, оскільки спочатку активізувала тілесно-символічний контекст вибору, а далі давала змогу співвіднести його з більш загальними психологічними показниками.

На другому етапі було здійснено первинне впорядкування масиву даних і підготовку змінних до статистичної обробки. Відповіді з авторського блоку були закодовані у форматі, придатному для кількісного аналізу. Локалізація уявного татуювання була представлена у вигляді восьми бінарних змінних за макронеонами тіла. Змінні видимості для себе і для інших були збережені як порядкові. Сислове наповнення місця також було закодоване у вигляді окремої категоріальної змінної. Для стандартизованих методик було виконано підрахунок сумарних і середніх показників відповідно до правил обробки кожного інструменту, включаючи реверсне кодування зворотних пунктів у шкалі самооцінки Розенберга та в окремих пунктах Шкали задоволеності базових психологічних потреб.

На третьому етапі було сформовано чистий масив даних для статистичної обробки. До нього увійшли лише числові змінні, підготовлені для подальшого аналізу в середовищі Jamovi. Саме в такому форматі стало можливим здійснення описової статистики, перевірки розподілів, кореляційного аналізу, процедур порівняння груп, регресійних моделей та аналізу зв'язків між категоріальними змінними. Така послідовність забезпечила цілісність емпіричного дизайну і дала змогу перейти від первинного збору даних до їх систематичного кількісного аналізу.

Отже, характеристика вибірки та процедура збору даних відповідають загальній логіці дослідження. Вибірка в 110 осіб є достатньою для реалізації запланованих статистичних процедур, а електронний формат збору

інформації дозволив дослідити уявне татуювання саме як символічний вибір, а не як суто поведінковий факт. Це створює належну емпіричну основу для подальшого опису методів статистичної обробки даних і переходу до аналізу отриманих результатів.

2.4. Методи математико-статистичної обробки даних

Математико-статистична обробка даних була спрямована на перевірку висунутих гіпотез і здійснювалася відповідно до структури змінних, типу вимірювання та характеру дослідницьких завдань. Після завершення збору даних первинний масив було підготовлено до аналізу: відповіді респондентів закодовано в числовому форматі, зворотні пункти у відповідних методиках рекодовано, а інтегральні та субшкальні показники розраховано згідно з правилами обробки кожного інструменту. Подальший аналіз здійснювався в середовищі **Jamovi**, що дало змогу послідовно перейти від первинного опису вибірки до перевірки складніших зв'язків між тілесно-просторовими та психологічними змінними.

На першому етапі застосовувалась **описова статистика**, яка дозволила охарактеризувати вибірку за віком і статтю, а також отримати базові статистичні параметри основних психологічних показників. Для авторських змінних, пов'язаних із локалізацією уявного татуювання, його видимістю та смисловим наповненням, було використано **частотний аналіз**, що дав змогу описати розподіл відповідей і первинну структуру тілесного вибору. Окремо для стандартизованих методик було розраховано коефіцієнт **Альфа Кронбаха**, який дозволив оцінити внутрішню узгодженість шкал на вибірці дослідження.

Обов'язковим підготовчим етапом стала **перевірка нормальності розподілу** основних кількісних показників. З цією метою застосовувався критерій **Шاپіро-Вілка**, який є доречним для вибірок помірного обсягу і

дозволяє коректно оцінити відповідність розподілу параметричним припущенням. Оскільки в дослідженні поєднувалися змінні різного рівня вимірювання, а частина авторських змінних мала порядковий або дихотомічний характер, на етапі аналізу зв'язків було використано не лише параметричні, а й непараметричні процедури.

Для вивчення зв'язків між основними психологічними показниками, а також між психологічними і порядковими змінними авторського блоку використовувався **кореляційний аналіз Спірмена**. Вибір саме цього критерію був зумовлений тим, що він є стійким до відхилень від нормальності та придатним для аналізу порядкових даних. Завдяки цьому стало можливим перевірити, як пов'язані між собою самооцінка, позитивне ставлення до тіла, задоволеність базових психологічних потреб, вік, а також параметри видимості уявного татуювання для себе й для інших.

Для перевірки гіпотез про відмінності між групами використовувалися **t-критерій Стюдента для незалежних вибірок та однофакторний дисперсійний аналіз (ANOVA)**. t-критерій застосовувався у випадках, коли потрібно було зіставити психологічні показники між двома групами, утвореними за принципом наявності або відсутності вибору певної локалізації уявного татуювання. Такий підхід дозволив оцінити, чи відрізняються, наприклад, респонденти, які обирали зону голови й шиї, від тих, хто її не обирав, за рівнем самооцінки, позитивного ставлення до тіла або базових психологічних потреб. Однофакторний дисперсійний аналіз використовувався для змінної смислового наповнення місця, оскільки вона мала кілька категоріальних рівнів. У випадках виявлення значущих міжгрупових відмінностей додатково застосовувались **post hoc-порівняння**, що дозволяло визначити, між якими саме категоріями існують статистично значущі розбіжності.

Для аналізу зв'язків між категоріальними змінними, зокрема між локалізацією уявного татуювання та його смисловим наповненням, було використано **χ^2 -критерій Пірсона**. Він дозволив перевірити, чи пов'язані між собою різні категорії смислу та вибір конкретних макрозон тіла. Оскільки це питання було принципово важливим для концепції дослідження, така процедура дала змогу оцінити, чи співпадає тілесний вибір із його вербалізованим поясненням на статистичному рівні.

Окремий блок аналізу становили **регресійні моделі**, які дозволяли перейти від опису зв'язків до оцінки внеску окремих змінних у пояснення психологічних показників. Для цього застосовувалась **лінійна регресія**, у межах якої перевірявся вплив локалізацій уявного татуювання та смислового наповнення зони на самооцінку, загальний рівень задоволеності базових психологічних потреб і показник компетентності. Регресійний підхід був важливий тим, що дозволяв оцінити не лише сам факт наявності відмінностей, а й те, які саме тілесно-просторові змінні зберігають значення в багатофакторному контексті. Додатково використовувалась **біноміальна логістична регресія**, де як залежна змінна розглядалася наявність або відсутність вибору зони голови й шиї, а як предиктори – психологічні показники, що в попередньому аналізі виявили найбільшу змістовну вагу. Такий крок дав змогу оцінити, чи пов'язаний вибір однієї з найбільш значущих локалізацій із певною конфігурацією психологічних характеристик.

Крім цього, до загальної аналітичної стратегії було включено **ординальну регресію** як додатковий інструмент для подальшого уточнення результатів у тих випадках, де залежна змінна має впорядкований категоріальний характер. Вона застосовувалась на етапі дооформлення емпіричного блоку третього розділу, оскільки саме ця процедура дозволяє точніше працювати з порядковими показниками видимості та смислових категорій без редукції їх до спрощених дихотомій.

Таким чином, система статистичної обробки даних була побудована послідовно й відповідно до логіки дослідження. Вона охоплювала первинний опис вибірки, перевірку надійності інструментарію, оцінку нормальності розподілів, аналіз зв'язків між змінними, порівняння груп і моделювання предикторних ефектів. Така багаторівнева стратегія забезпечила методологічну прозорість дослідження і створила належну основу для інтерпретації емпіричних результатів у третьому розділі.

Висновки до розділу 2

У другому розділі обґрунтовано методологічну логіку емпіричного дослідження локалізації **уявного татуювання** як форми тілесної проєкції психічного досвіду особистості. Концептуальна модель роботи поєднала тілесно-просторові змінні авторського блоку з показниками самооцінки, позитивного ставлення до тіла та задоволеності базових психологічних потреб, що дозволило перевести основну ідею дослідження у формат емпірично перевірюваних зв'язків.

Було здійснено операціоналізацію ключових змінних дослідження. Авторський опитувальний блок забезпечив фіксацію локалізації, видимості та смислового наповнення уявного татуювання, а стандартизовані методики дозволили виміряти глобальну самооцінку, позитивне ставлення до тіла та базові психологічні потреби. Використання адаптованих українськомовних інструментів і перевірка їх внутрішньої узгодженості на вибірці дослідження забезпечили належну надійність психодіагностичного комплексу.

Сформовано вибірку обсягом 110 респондентів віком від 18 до 48 років, зібрану в онлайн-форматі за допомогою Google Forms. Процедура збору даних була побудована так, щоб дослідити саме символічний і проєктивний

характер тілесного вибору, не обмежуючись досвідом осіб, які вже мають реальні татування. Це дозволило зосередитися на уявному тілесному рішенні як психологічно значущому акті.

Визначено цілісну стратегію математико-статистичної обробки даних, яка охопила описову статистику, частотний аналіз, перевірку нормальності розподілів, коефіцієнт Альфа Кронбаха, кореляційний аналіз Спірмена, t-критерій для незалежних вибірок, однофакторний ANOVA, post hoc-порівняння, χ^2 -критерій, лінійну та біноміальну логістичну регресію. Додатково в аналітичний план включено ординальну регресію.

Отже, у другому розділі створено повне методологічне підґрунтя для переходу до аналізу безпосередніх емпіричних результатів. Обґрунтовано дослідницьку модель, сформульовано систему гіпотез, описано інструментарій, вибірку, процедуру збору даних і статистичні шляхи розв'язання поставлених завдань. Це забезпечило готовність до аналізу та інтерпретації отриманих результатів емпіричної перевірки висунутих припущень.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗМІСТУ ЛОКАЛІЗАЦІЇ УЯВНОГО ТАТУЮВАННЯ

3.1. Первинна обробка даних та опис вибірки

Перший етап емпіричного аналізу був спрямований на первинну обробку отриманих даних, перевірку надійності використаного інструментарію, опис соціально-демографічних характеристик вибірки та загальну характеристику розподілу основних досліджуваних змінних. Така послідовність є необхідною, оскільки дозволяє спочатку оцінити якість зібраного масиву даних і лише після цього переходити до аналізу зв'язків, відмінностей і предикторних моделей.

На першому етапі було здійснено перевірку внутрішньої узгодженості використаних методик. Отримані значення коефіцієнта α Кронбаха виявилися високими для всіх трьох стандартизованих інструментів. Для шкали самооцінки Розенберга α становила 0.875, для BAS-2 – 0.933, для Шкали задоволеності базових психологічних потреб – 0.833. Усі показники перевищують рівень 0.70, який зазвичай розглядається як достатній для підтвердження прийнятної внутрішньої узгодженості шкали. Це дає підстави вважати використаний психодіагностичний інструментарій надійним і придатним для подальшої статистичної обробки. Найвищу внутрішню узгодженість продемонструвала Шкала оцінки власного тіла-2, однак і дві інші методики також засвідчили стабільну роботу на цій вибірці.

Описова статистика по основних психологічних змінних показала, що середні значення за шкалами загалом не виходять за межі очікуваних інтервалів. Середній показник самооцінки становив 18.6 бали, середній рівень позитивного ставлення до тіла – 3.67, середні значення за субшкалами задоволеності базових психологічних потреб становили 4.50 для автономії,

4.60 для компетентності та 5.43 для пов'язаності з іншими, а загальний показник BPNSS дорівнював 4.83. Такий профіль свідчить про те, що у вибірці не домінують ні різко знижені, ні гранично високі показники, натомість спостерігається відносно помірний рівень самоприйняття, тілесного прийняття та задоволеності базових психологічних потреб. Водночас показники асиметрії, ексцесу та критерій Шапіро-Уїлка засвідчили, що не всі змінні мають ідеально нормальний розподіл. Найбільш виразні відхилення були виявлені для віку, самооцінки, BAS-2 і показника пов'язаності з іншими. Це стало однією з підстав для подальшого використання непараметричних критеріїв там, де цього вимагала структура даних (Додаток Б).

Окрему частину первинного аналізу становив частотний опис авторських змінних, безпосередньо пов'язаних із параметрами уявного татуювання. Аналіз важливості помітності уявного татуювання для інших показав, що для половини вибірки цей параметр не мав істотного значення: 50.0% респондентів зазначили, що їм неважливо, щоб татуювання було помітним для інших, 41.8% обрали варіант «частково важливо», і лише 8.2% вказали, що це для них важливо. Розподіл важливості помітності татуювання для себе виявився протилежним: 55.5% респондентів зазначили, що для них важливо бачити татуювання самим, 34.5% обрали варіант «частково важливо», і лише 10.0% вказали, що це для них неважливо. Така картина вже на первинному рівні свідчить про те, що параметр видимості для себе може бути психологічно більш вагомим, ніж параметр видимості для інших, і тому заслуговує окремої уваги в подальшому аналізі.

Частотний аналіз смислового наповнення обраної локалізації показав, що найпоширенішою відповіддю був варіант, пов'язаний із простим тілесним уподобанням: «мені просто подобається ця частина тіла» – його обрали 43.6% респондентів. Далі за частотою йшла категорія, пов'язана з можливістю виразити щось важливе про себе – 19.1%. Категорію сили, опори або

внутрішньої підтримки обрали 14.5% учасників, категорію важливого особистого досвіду, радості або події – 11.8%, а варіанти захисту/безпеки та труднощів із відповіддю отримали по 5.5%. Такий розподіл є концептуально важливим, оскільки показує, що смисловий вимір уявного татуювання у більшості випадків не зводиться до випадкового вибору. Навіть коли респонденти вказують, що їм “просто подобається” певне місце на тілі, цей варіант не обов’язково означає відсутність смислу, а радше може вказувати на нижчий рівень його вербалізації.

Первинний опис локалізації уявного татуювання показав, що тілесний вибір респондентів розподіляється нерівномірно. Найчастіше учасники обирали передпліччя, зап’ястя та кисті – 67 випадків, що становить близько 60.9% вибірки. Другою за частотою була зона плечей і верхньої частини рук – 43 вибори, або 39.1%. Помітно рідше респонденти обирали живіт, боки й ребра – 19 випадків, спину й поперек – 15, голову й шию – 13, груди – 12, верхню частину ніг – 10, а найрідше – гомілки та стопи, лише 7 випадків. Такий розподіл має подвійне значення. З одного боку, він дає уявлення про загальну структуру тілесних уподобань у вибірці. З іншого боку, він уже на цьому етапі вказує, що різні частини тіла включені в уявний вибір не однаковою мірою. Особливо показовим є домінування зон рук, що може бути пов’язане як із їхньою високою функціональною й символічною значущістю, так і з більшою уявною доступністю цих зон для тілесного маркування.

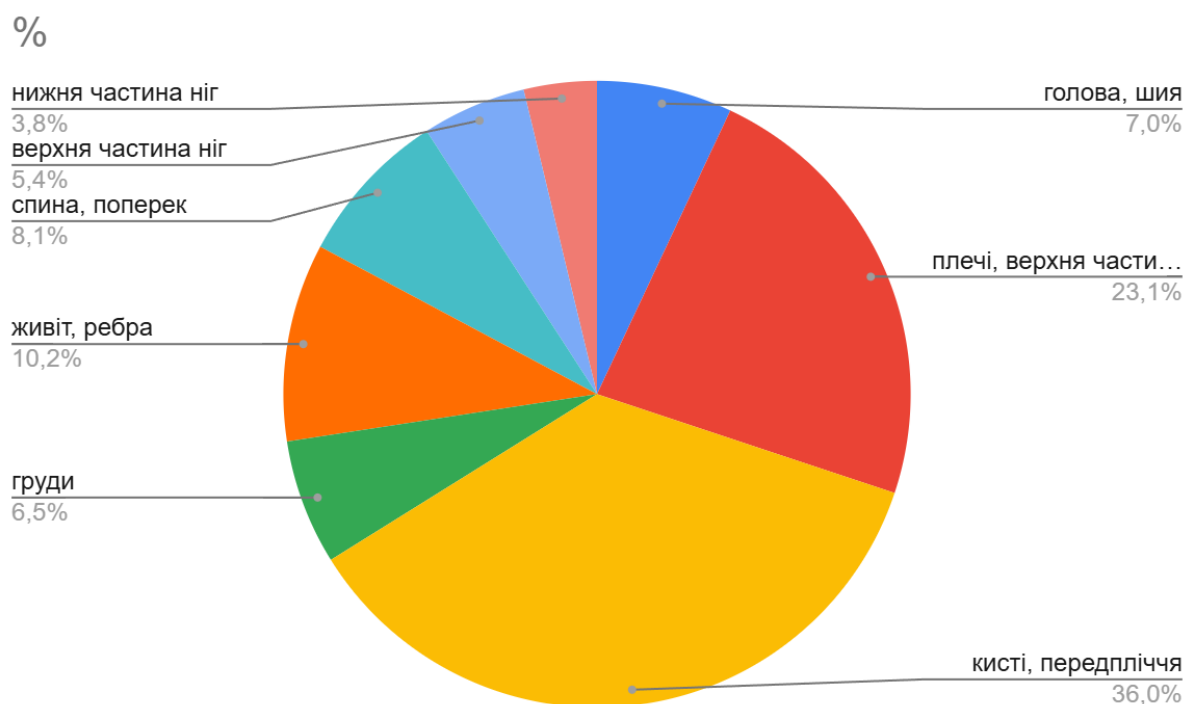

Рис. 3.1. Частота вибору локалізацій уявного татуювання.

Отже, первинна обробка даних показала, що сформований масив є придатним для подальшого аналізу. Використані методики продемонстрували високу внутрішню узгодженість, основні кількісні показники мають змістовно інтерпретовану структуру, а авторські змінні вже на початковому етапі виявили нерівномірний розподіл. Це створює належну основу для переходу до наступного аналітичного рівня – вивчення взаємозв'язків між психологічними показниками, параметрами видимості, смислового наповнення та вибором локалізації уявного татуювання.

3.2. Аналіз взаємозв'язків між психологічними показниками, параметрами уявного татуювання та відмінностями локалізації

Після первинної обробки даних наступним кроком став аналіз зв'язків і відмінностей між основними змінними дослідження. Цей етап мав подвійне

завдання. По-перше, потрібно було з'ясувати, як співвідносяться між собою самооцінка, позитивне ставлення до тіла та задоволеність базових психологічних потреб. По-друге, важливо було перевірити, чи пов'язані параметри **уявного татуювання** – його локалізація, видимість і смислове наповнення – з психологічними характеристиками особистості. Саме на цьому рівні дослідження теоретична теза про не-нейтральність тілесного простору отримує першу емпіричну перевірку.

Кореляційний аналіз показав, що основні психологічні показники утворюють внутрішньо узгоджений блок. Між самооцінкою, позитивним ставленням до тіла та задоволеністю базових психологічних потреб виявлено статистично значущі позитивні зв'язки. Найбільш вираженими серед них стали кореляції між самооцінкою та позитивним ставленням до тіла ($r = 0.683, p < .001$), між самооцінкою та загальним показником задоволеності базових потреб ($r = 0.805, p < .001$), а також між самооцінкою і субшкалами автономії ($r = 0.707, p < .001$) та компетентності ($r = 0.788, p < .001$). Позитивне ставлення до тіла також виявило статистично значущий зв'язок із загальним рівнем задоволеності базових психологічних потреб ($r = 0.568, p < .001$). У сукупності ці результати свідчать, що в межах даної вибірки самооцінка, тілесне самоприйняття та психологічний ресурс не функціонують ізольовано, а радше формують спільний психологічний контекст. Це важливо не лише як емпіричний результат сам по собі, а й як підтвердження внутрішньої логічності масиву даних, на якому надалі аналізуються локалізаційні та смислові змінні (Додаток А).

Водночас частина змінних, які могли інтуїтивно видаватися впливовими, не продемонструвала очікуваного пояснювального потенціалу. Зокрема, вік не показав статистично значущих зв'язків ні з самооцінкою ($r = 0.037, p = .702$), ні з позитивним ставленням до тіла ($r = -0.048, p = .622$), ні із загальним показником задоволеності базових психологічних потреб ($r =$

0.062, $p = .517$), ні з параметрами видимості уявного татуювання для себе та для інших. Це дає підстави вважати, що в межах саме цієї вибірки віковий чинник не виступає значущим пояснювальним параметром виявлених психологічних відмінностей. Аналогічно, змінні `visible_for_self` і `visible_for_others` не виявили статистично значущих зв'язків з основними шкалами на рівні кореляційного аналізу. Проте між собою вони були пов'язані помірно позитивно ($\rho = 0.369$, $p < .001$), що дозволяє припустити: індивідуальна й соціальна функції уявного татуювання в даній вибірці не є жорстко розділеними. Татуювання може мислитися водночас і як особистий знак, і як потенційний елемент самопрезентації.

Наступний блок аналізу був присвячений безпосередньо локалізації уявного татуювання. Тут ключовим стало питання, чи справді окремі зони тіла виявляються психологічно неоднорідними, чи ж тіло лишається статистично нейтральною поверхнею. Отримані результати показали, що повна нейтральність не підтвердилася. Найбільш виразні відмінності були зафіксовані для трьох локалізацій: голови та шиї, плечей і верхньої частини рук, а також живота, боків і ребер. Саме ці зони в межах вибірки продемонстрували найбільш змістовні психологічні розбіжності між групами респондентів, які їх обирали та не обирали.

Вибір зони голови або шиї виявився пов'язаним із вищою самооцінкою, вищим рівнем компетентності та вищим загальним показником задоволеності базових психологічних потреб. Статистично значущі відмінності було зафіксовано для показника самооцінки (`self_esteem_total`) ($t = -2.23$, $df = 108$, $p = .028$, $d = -0.658$; для показника компетентності (`bpnss_competence`) $t = -2.51$, $df = 108$, $p = .014$, $d = -0.740$; та показника загальної задоволеності базових психологічних потреб (`bpnss_total`) $t = -2.13$, $df = 108$, $p = .036$, $d = -0.628$. Усі три ефекти мають не лише статистичну, а й змістовну вагу: вони вказують, що зона голови й шиї пов'язана не з випадковими коливаннями, а з більш

вираженими темами зібраності, впевненості та внутрішнього ресурсу. З урахуванням теоретичної частини це добре узгоджується з уявленням про цю локалізацію як одну з найбільш соціально навантажених і психологічно чутливих зон тілесного простору.

Зона плечей та верхньої частини рук також продемонструвала психологічну значущість, хоча її профіль виявився дещо м'якшим. Для цієї локалізації значущими були відмінності за самооцінкою ($t = 2.27$, $df = 108$, $p = .025$, $d = 0.443$) та загальним показником задоволеності базових психологічних потреб ($t = 2.23$, $df = 108$, $p = .028$, $d = 0.436$). Додатково на рівні тенденції простежувалися відмінності за автономією ($p = .065$), компетентністю ($p = .069$) і пов'язаністю з іншими ($p = .058$). Така картина дозволяє трактувати плечовий пояс як зону, більш пов'язану з темами самопідтримки, внутрішньої опори та загальної психологічної ресурсності, ніж із вузько локалізованими переживаннями. Інакше кажучи, якщо голова й шия виявилися зоною виразного психологічного акценту, то плечі та верхня частина рук радше задають ресурсний фон, що охоплює кілька близьких характеристик одночасно.

Зона живота, боків і ребер продемонструвала інший тип результату. Вона не була пов'язана із загальним психологічним благополуччям у широкому сенсі, але виявилася значущою саме на рівні компетентності: $bpnss_competence$ ($t = 2.021$, $df = 108$, $p = .046$, $d = 0.5098$). Такий ефект є концептуально цікавим, оскільки вказує не на широкий ресурсний профіль, а на більш точкову відмінність, пов'язану з переживанням власної ефективності, здатності діяти та справлятися. Саме тому цю локалізацію доцільно трактувати обережніше: вона не відтворює картину голови/ший чи плечового поясу, але все ж виявляється психологічно небайдужою в межах конкретного аспекту самосприйняття.

Водночас частина локалізацій статистично значущих відмінностей не продемонструвала. Це стосується передпліч, зап'ясть і кистей, грудей, спини й попереку, верхньої частини ніг, а також гомілок і стоп. Така картина має принципове значення для інтерпретації результатів. Вона показує, що психологічна значущість локалізації проявляється нерівномірно: не будь-яка зона автоматично стає носієм окремого психологічного змісту. Інакше кажучи, отримані дані не підтверджують надто спрощеного уявлення про те, що будь-яка частина тіла однаково насичена символічно. Більш вірогідним виглядає припущення, що лише окремі локалізації в межах певної вибірки починають "висвітлювати" специфічні психологічні теми, тоді як інші залишаються більш нейтральними або пов'язаними з чинниками, не охопленими використаними у дослідженні шкалами.

Подальший аналіз був спрямований на уточнення ще одного принципово важливого питання: чи має значення не лише сама локалізація уявного татуювання, а й той смисл, який респондент надає обраному місцю. У межах дослідження ця змінна розглядалася як окремий рівень осмислення тілесного вибору. Результати однофакторного дисперсійного аналізу Welch показали, що смислове наповнення обраної зони пов'язане не з усіма психологічними параметрами однаковою мірою. Значущі відмінності було виявлено для самооцінки ($F = 3.31$, $df1 = 5$, $df2 = 24.6$, $p = .020$) та загального показника задоволеності базових психологічних потреб ($F = 3.68$, $df1 = 5$, $df2 = 25.2$, $p = .012$). Натомість позитивне ставлення до тіла, а також субшкали автономії, компетентності й пов'язаності не досягли рівня статистичної значущості: для показника позитивного ставлення до тіла ($bas2_mean$) $F = 0.4$, $p = .83$; для показника автономії ($bpnss_autonomy$) $F = 1.40$, $p = .26$; для показника компетентності ($bpnss_competence$) $F = 1.6$, $p = .188$; для показника пов'язаності з іншими ($bpnss_relatedness$) $F = 1.99$, $p = .115$. Такий результат видається концептуально показовим. Він свідчить, що смисл зони пов'язаний

передусім не з тілесним самоприйняттям як таким, а з більш загальним способом ставлення до себе та ширшим рівнем психологічної ресурсності.

Особливо важливими виявилися результати *post hoc*-аналізу. Для самооцінки було встановлено, що статистично значущі відмінності існують між категорією 1, тобто відповіддю «мені просто подобається це місце на тілі», та категорією 6, тобто відповіддю «важко відповісти» (різниця середніх = 4.52, $p = .015$), а також між категорією 4 – «з можливістю виразити щось важливе про себе» – та тією ж категорією 6 (різниця середніх = 4.02, $p = .040$). Для загального показника задоволеності базових психологічних потреб значущою виявилася різниця між категоріями 1 і 6 (різниця середніх = 0.592, $p = .006$). У змістовому плані це дає важливий результат: вищі показники самооцінки та психологічного ресурсу характерні для тих респондентів, які можуть надати обраному місцю більш оформленого, визначеного сенсу, навіть якщо цей сенс формулюється як пряме тілесне уподобання. Натомість варіант «важко відповісти» виявився пов'язаним із нижчими показниками за цими шкалами. Це дозволяє припустити, що значення має не лише сама зона, а й ступінь внутрішньої оформленості ставлення до неї. У такому ракурсі тілесний вибір постає не як механічне зазначення певної ділянки тіла, а як акт, який може бути більш або менш інтегрованим у структуру саморозуміння особистості.

Окремого значення набув аналіз співвідношення між смислом зони та її конкретною локалізацією. На теоретичному рівні можна було очікувати, що певні категорії смислу будуть більшою мірою тяжіти до певних частин тіла. Проте результати χ^2 -аналізу не виявили статистично значущих асоціацій між значенням, яке людина надає розміщенню уявного татуювання, і локалізаційними змінними. Це стосується як зони голови й шиї ($\chi^2 = 1.30$, $df = 5$, $p = .935$, $V = 0.109$), так і плечей та верхньої частини рук ($\chi^2 = 5.82$, $df = 5$, $p = .324$, $V = 0.230$), передпліч, зап'ясть і кистей ($\chi^2 = 8.23$, $df = 5$, $p = .144$, $V =$

0.274), грудей ($\chi^2 = 2.88$, $df = 5$, $p = .719$, $V = 0.162$), живота та ребер ($\chi^2 = 2.01$, $df = 5$, $p = .847$, $V = 0.135$), спини й попереку ($\chi^2 = 5.14$, $df = 5$, $p = .398$, $V = 0.216$), верхньої частини ніг ($\chi^2 = 6.45$, $df = 5$, $p = .265$, $V = 0.242$) і гомілок та стоп ($\chi^2 = 3.70$, $df = 5$, $p = .589$, $V = 0.180$). З одного боку, такий результат не підтверджує простого припущення про пряме накладання словесно заданих смислів на тілесну карту. З іншого боку, він не суперечить загальній концепції роботи, а радше робить її психологічно реалістичнішою. Людина може обирати певну зону на рівні тоншої, не до кінця усвідомленої логіки, яка не завжди безпосередньо перекладається у готову смислову категорію.

локалізація	χ^2	df	p	Крамєр V	N
loc_head_neck (Голова / Шия)	1.30	5	.935	0.109	110
loc_shoulders_upperarms (Плечі / Плечова зона)	5.82	5	.324	0.230	110
loc_forearms_wrists_hands (Передпліччя / Кисті)	8.23	5	.144	0.274	110
loc_chest (Грудна клітка)	2.88	5	.719	0.162	110
loc_abdomen_ribs (Живіт / Ребра)	02.01	5	.847	0.135	110
loc_back_lowerback (Спина / Поперек)	5.14	5	.398	0.216	110
loc_thighs_upperlegs (Стегна)	6.45	5	.265	0.242	110
loc_lowerlegs_feet (Гомілки / Стопи)	3.73	5	.589	0.184	110

Таблиця 3.1

Результати критерію χ^2 для макро-локалізацій та змінної location_meaning

Отже, результати цього етапу аналізу дозволяють зробити кілька принципових висновків. По-перше, основні психологічні шкали формують внутрішньо узгоджений блок, а отже, можуть розглядатися як взаємопов'язані аспекти самоствавлення, тілесного прийняття та психологічного ресурсу. По-друге, не всі локалізації уявного татуювання однаково психологічно навантажені: найбільш чутливими виявилися зони голови й шиї, плечового поясу та частково живота й ребер. По-третє, значення має не лише сама локалізація, а й те, наскільки визначено респондент може осмислити обране місце. І, нарешті, відсутність прямого статистично значущого збігу між локалізацією та словесно заданим смислом вказує не на слабкість концепції, а на складніший характер тілесної символізації, у межах якої тілесний вибір може бути тоншим і менш прозоро вербалізованим, ніж його безпосереднє пояснення.

3.3. Поглиблений аналіз предикторів локалізації та параметрів видимості уявного татуювання

Наступний етап аналізу був пов'язаний із переходом від окремих кореляцій і групових порівнянь до регресійних моделей, які дозволяють оцінити внесок кількох змінних одночасно. Якщо попередній підрозділ показав, що окремі локалізації уявного татуювання та смислове наповнення обраної зони пов'язані з психологічними відмінностями, то на цьому рівні важливо було перевірити, наскільки стійкими є ці ефекти в багатофакторному контексті. Інакше кажучи, завдання полягало в тому, щоб з'ясувати, чи зберігають окремі тілесно-просторові параметри пояснювальну силу тоді, коли розглядаються не ізольовано, а в межах спільної моделі.

Перша лінійна регресійна модель була спрямована на пояснення варіативності самооцінки. Як залежна змінна виступав загальний показник самооцінки, а предикторами були локалізація уявного татуювання в зоні голови та шиї, локалізація в зоні плечей і верхньої частини рук, а також змінна смислового наповнення обраного місця. Модель виявилася статистично значущою в цілому, $R = 0.319$, $R^2 = 0.102$, $\text{Adjusted } R^2 = 0.076$, $F(3, 106) = 4.00$, $p = .010$. Це означає, що сукупність введених предикторів пояснює близько 10.2% дисперсії самооцінки, що для психологічного дослідження з багатофакторною природою явища є змістовно помітним результатом. Водночас жоден із предикторів окремо не досяг рівня статистичної значущості, хоча для локалізації в зоні голови та шиї зберігалася виразна тенденція, $B = 2.411$, $SE = 1.438$, $t = 1.68$, $p = .097$, для зони плечей і верхньої частини рук також простежувалася тенденція, $B = -1.737$, $SE = 0.950$, $t = -1.83$, $p = .070$, а для змінної смислового наповнення місця результат теж наближався до межі значущості, $B = -0.495$, $SE = 0.267$, $t = -1.86$, $p = .066$.

У змістовому плані це дозволяє зробити важливий висновок: самооцінка в даній вибірці чутлива не стільки до одного ізольованого тілесного параметра, скільки до **загальної** конфігурації тілесного вибору та його смислового оформлення. Іншими словами, для самооцінки виявився важливим не один окремий знак, а сукупний спосіб організації уявного татуювання як тілесно-символічного акту (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Результати лінійної регресії для самооцінки

Предиктор	B	SE	t	p
loc_head_neck	2.411	1.438	1.68	.097
loc_shoulders_upperarms	-1.737	0.950	-1.83	.070
location_meaning	-0.495	0.267	-1.86	.066

Друга лінійна регресійна модель стосувалася загального показника задоволеності базових психологічних потреб. Як і в попередній моделі, предикторами виступали локалізація в зоні голови та шиї, локалізація в зоні плечей і верхньої частини рук, а також смислове наповнення місця. Модель також виявилася статистично значущою в цілому, $R = 0.294$, $R^2 = 0.086$, $\text{Adjusted } R^2 = 0.061$, $F(3, 106) = 3.34$, $p = .022$, тобто пояснювала близько 8.6% дисперсії загального психологічного ресурсу. Разом із тим, жоден із предикторів не продемонстрував самостійного статистично значущого внеску: для зони голови та шиї $B = 0.316$, $SE = 0.199$, $t = 1.59$, $p = .114$, для плечей і верхньої частини рук $B = -0.236$, $SE = 0.131$, $t = -1.80$, $p = .075$, для змінної осмислення $B = -0.053$, $SE = 0.037$, $t = -1.45$, $p = .150$.

На відміну від самооцінки, тут ще виразніше простежується ефект сукупності: загальний показник задоволеності базових психологічних потреб виявився пов'язаним із загальною конфігурацією тілесного вибору, але не з одним окремим предиктором. Це дозволяє трактувати загальний психологічний ресурс як складнішу величину, що реагує не на окрему локалізацію саму по собі, а на ширший патерн тілесно-сислової організації вибору (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Результати лінійної регресії для загального показника задоволеності базових психологічних потреб

Предиктор	B	SE	t	p
loc_head_neck	0.316	0.199	1.59	.114
loc_shoulders_upperarms	-0.236	0.131	-1.80	.075
location_meaning	-0.053	0.037	-1.45	.150

Натомість третя лінійна регресійна модель, побудована для показника компетентності, виявилася не лише значущою в цілому, а й більш чіткою на рівні окремих предикторів. У цій моделі як предиктори виступали дві локалізації, які в попередньому аналізі показали найбільший змістовний потенціал для цієї змінної: зона голови та шиї і зона живота, боків і ребер. Загалом модель виявилася статистично значущою, $R = 0.280$, $R^2 = 0.079$, $\text{Adjusted } R^2 = 0.061$, $F(2, 107) = 4.57$, $p = .012$, тобто пояснювала близько 7.9% дисперсії компетентності. При цьому саме локалізація в зоні голови та шиї зберегла статистично значущий позитивний внесок у пояснення цього показника, $B = 0.494$, $SE = 0.223$, $t = 2.21$, $p = .029$, тоді як зона живота, боків і ребер такого внеску не показала, $B = -0.316$, $SE = 0.190$, $t = -1.66$, $p = .100$.

Це особливо важливий результат, оскільки він підтверджує: зона голови та шиї не лише вирізнялася на рівні групових порівнянь, а й утримує свою роль у більш строгій багатофакторній моделі. Відтак саме ця локалізація постає як одна з найбільш психологічно навантажених у межах даного дослідження, передусім у зв'язку з переживанням власної ефективності, здатності діяти й справлятися (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Результати лінійної регресії для показника компетентності

Предиктор	B	SE	t	p
loc_head_neck	0.494	0.223	2.21	.029
loc_abdomen_ribs	-0.316	0.190	-1.66	.100

Додатково було здійснено біноміальну логістичну регресію, у якій вибір зони голови та шиї розглядався вже як залежна дихотомічна змінна, а самооцінка та компетентність – як предиктори. Такий крок дозволив поставити питання у зворотному напрямку: не лише які психологічні характеристики відрізняють тих, хто обирає певну зону, а й які саме психологічні показники пов'язані з імовірністю вибору цієї локалізації.

Показники моделі виявилися помірними: McFadden $R^2 = 0.085$, Nagelkerke $R^2 = 0.115$, AIC = 79.2. На рівні окремих коефіцієнтів самооцінка не досягла статистичної значущості, $B = 0.054$, $SE = 0.096$, $z = 0.564$, $p = .572$, $OR = 1.055$, так само як і компетентність, $B = 0.813$, $SE = 0.634$, $z = 1.282$, $p = .200$, $OR = 2.25$. Водночас сама логіка моделі важлива для дослідження: вона підтверджує, що зона голови та шиї зберігає дослідницьку вагу не лише як локалізація, з якою пов'язані групові відмінності, а і як локалізація, для якої доцільно ставити питання про предикторний психологічний контекст. У підсумку це підсилює її статус як однієї з найбільш чутливих зон у межах отриманих результатів, хоча на рівні окремих коефіцієнтів модель не дає підстав для надто жорстких висновків (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Результати біноміальної логістичної регресії для локалізації

Голова/Шия

Предиктор	B	SE	z	p	OR
self_esteem_total	0.054	0.096	0.564	.572	1.055
bpnss_competence	0.813	0.634	1.282	.200	2.25

Для додаткової перевірки зв'язку між психологічними показниками та порядковими змінними видимості уявного татуювання було застосовано ординальну логістичну регресію. Перша модель, у якій залежною змінною виступала важливість помітності татуювання для інших, а предикторами – самооцінка та позитивне ставлення до тіла, не виявила статистично значущих ефектів, $\chi^2 = 0.108$, $df = 2$, $p = .947$, McFadden $R^2 = 0.000536$, Nagelkerke $R^2 = 0.000717$. Це свідчить про відсутність вираженого внеску зазначених показників у пояснення орієнтації на соціальну видимість уявного татуювання. Інакше кажучи, важливість того, щоб татуювання бачили інші, не має в межах даної вибірки чіткого зв'язку ані з глобальною самооцінкою, ані з позитивним ставленням до власного тіла.

Натомість друга ординальна модель показала більш виразний результат. У ній залежною змінною була важливість помітності уявного татуювання для себе, а предикторами – позитивне ставлення до тіла та загальний рівень задоволеності базових психологічних потреб. Модель виявилася статистично значущою, $\chi^2 = 7.90$, $df = 2$, $p = .019$, McFadden $R^2 = 0.0388$, Nagelkerke $R^2 = 0.0514$. Було встановлено, що вищий рівень позитивного ставлення до тіла підвищує імовірність того, що респонденту важливо бачити уявне татуювання самому, $B = 0.775$, $p = .015$, $OR = 2.171$. Водночас вищий загальний рівень задоволеності базових психологічних потреб, навпаки, знижував цю імовірність, $B = -0.844$, $p = .014$, $OR = 0.430$. Цей результат має особливу вагу, оскільки вказує: параметр видимості для себе може поєднувати дві функції. З одного боку, він пов'язаний із тілесним прийняттям і комфортом у власному тілі, а з іншого – може виступати як форма внутрішньої психологічної опори саме тоді, коли загальний ресурс особистості є менш вираженим. Інакше кажучи, бажання бачити уявне татуювання самому не обмежується лише естетичним чи тілесно-позитивним виміром, а може мати більш глибокий підтримувальний сенс.

Додаткова ординальна модель, у якій предикторами важливості помітності уявного татуювання для себе виступали самооцінка та компетентність, статистично значущих ефектів не виявила, $\chi^2 = 1.93$, $df = 2$, $p = .380$, McFadden $R^2 = 0.00951$, Nagelkerke $R^2 = 0.0127$. Це дозволяє припустити, що даний параметр пов'язаний не стільки з глобальною самооцінкою чи окремо компетентністю, скільки з більш інтегральними характеристиками тілесного прийняття та загального психологічного ресурсу. У сукупності ординальні моделі дають важливе уточнення для всього дослідження: соціальна видимість уявного татуювання не отримала виразного психологічного профілю, тоді як видимість для себе виявилася значно більш змістовним параметром.

У підсумку регресійний блок дозволяє зробити кілька узагальнень. По-перше, тілесно-просторові змінні справді зберігають пояснювальний потенціал у багатofакторному контексті, хоча цей потенціал проявляється нерівномірно для різних психологічних показників. По-друге, зона голови та шиї виявилася найбільш стійкою локалізацією: вона зберігала значення і в *t*-порівняннях, і в лінійній регресії для компетентності, і в логіці біноміального моделювання. По-третє, параметр видимості для себе виявився психологічно більш інформативним, ніж видимість для інших, оскільки саме він продемонстрував зв'язок із тілесним прийняттям та загальним психологічним ресурсом. Усе це дозволяє говорити про те, що уявне татуювання в межах даного дослідження справді функціонує не як випадковий декоративний вибір, а як складніший тілесно-символічний акт, чутливий до рівня самоствалення, ресурсу й способу внутрішнього саморозміщення.

Висновки до розділу 3

Емпіричний аналіз загалом підтвердив, що тілесний простір у межах даного дослідження не виступає нейтральною поверхнею, а вибір локалізації уявного татуювання пов'язаний із психологічними характеристиками особистості нерівномірно й вибірково. Найбільш психологічно чутливими виявилися зони голови та шиї, плечей і верхньої частини рук, а також частково живота, боків і ребер. Саме вони продемонстрували статистично значущі відмінності за самооцінкою, компетентністю та загальним рівнем задоволеності базових психологічних потреб. Натомість передпліччя, кисті, груди, спина, верхні та нижні частини ніг у межах цієї вибірки не показали настільки виразного диференціовального потенціалу. Це дозволяє зробити

принциповий висновок: психологічна значущість локалізації проявляється не універсально, а вибірково.

Найбільш стійким і концептуально важливим результатом стало особливе значення локалізації в зоні голови та шиї. На рівні групових порівнянь ця зона була пов'язана з вищою самооцінкою, вищим рівнем компетентності та вищим загальним показником задоволеності базових психологічних потреб. Зона плечей і верхньої частини рук, своєю чергою, виявила зв'язок із самооцінкою та загальним показником задоволеності базових психологічних потреб, а зона живота, боків і ребер виявилася значущою передусім для переживання компетентності. У змістовому плані це означає, що різні зони не просто відрізняються за частотою вибору, а можуть бути пов'язані з різними аспектами внутрішнього досвіду: одні більше співвідносяться з темами впевненості, самопред'явлення та задоволеності базових психологічних потреб, інші з темою ефективності, здатності діяти й справлятися.

Окремо було встановлено, що значення має не лише сама локалізація, а й спосіб її осмислення. Результати показали, що смислове наповнення обраної зони пов'язане насамперед із самооцінкою та загальним показником задоволеності базових психологічних потреб. Найбільш показовим є те, що респонденти, які могли надати обраному місцю більш визначеного смислу, зокрема пов'язували його із самовираженням або прямо зазначали, що їм подобається це місце на тілі, демонстрували вищі показники за цими шкалами, ніж ті, хто обирав варіант «важко відповісти». Це дозволяє припустити, що тілесний вибір є психологічно вагомим тоді, коли він включений у більш оформлену структуру саморозуміння. Водночас між словесно заданим смислом і конкретною локалізацією статистично значущих асоціацій виявлено не було, що вказує на складніший і не повністю прозорий характер тілесної символізації.

Поглиблений аналіз показав, що виявлені ефекти частково зберігаються і в багатофакторному контексті. Найбільш стійкою виявилася локалізація в зоні голови та шиї: вона зберігала значення не лише в групових порівняннях, а й у моделі, пов'язаній із показником компетентності, а також у моделюванні ймовірності вибору саме цієї зони. Водночас важливість того, щоб уявне татування було помітним для інших, не виявила чіткого зв'язку із самооцінкою та позитивним ставленням до тіла. Натомість важливість його помітності для себе виявилася пов'язаною з двома різноспрямованими характеристиками: вищий рівень позитивного ставлення до тіла підвищував імовірність такого вибору, тоді як вищий загальний показник задоволеності базових психологічних потреб, навпаки, її знижував. Це свідчить про те, що параметр видимості для себе може поєднувати функцію тілесного прийняття з функцією внутрішньої психологічної опори.

Узагальнення отриманих результатів дає підстави стверджувати, що емпіричні дані загалом підтримують вихідну дослідницьку ідею роботи, але не в механістичному вигляді. Тілесний простір справді може виступати як носій психологічно значущої символізації, однак така символізація не розгортається за схемою «окрема зона = фіксований зміст». Натомість ідеться про імовірнісне поле зв'язків, у межах якого окремі локалізації виявляються більш пов'язаними з темами впевненості, задоволеності базових психологічних потреб, компетентності, самопрезентації або внутрішньої визначеності. Практичне значення цих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в психологічному консультуванні як допоміжна основа для формування первинних гіпотез щодо актуальної проблематики клієнта. Йдеться не про діагностику за локалізацією, а про уважніше ставлення до того, як людина тілесно уявляє значущий для себе знак, які зони обирає, наскільки хоче бачити його сама і чи може надати цьому вибору особистісно оформленого смислу.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз дозволив обґрунтувати, що тілесний простір у психологічному сенсі не є нейтральним, а виступає носієм психічно значущого змісту. У межах сучасних підходів тілесність постає як простір переживання, самосприйняття, регуляції, меж і символізації, а татуювання може розглядатися як форма тілесної саморепрезентації та фіксації особистісно важливого досвіду. Це дало підстави перейти від загального феномена тілесності до більш конкретного припущення про те, що локалізація татуювання також може мати психологічне значення, хоча не в жорстко заданому, а в імовірнісному вигляді.

2. У роботі було розроблено й реалізовано емпіричну модель дослідження, в центрі якої перебував конструкт уявного татуювання. Саме таке рішення дозволило дослідити не вже здійснену поведінку, а символічний, проєктивний і суб'єктивно значущий тілесний вибір. Поєднання авторського блоку із психодіагностичними методиками, спрямованими на вивчення самооцінки, позитивного ставлення до тіла та задоволеності базових психологічних потреб, дало змогу співвіднести параметри тілесного вибору з ключовими особистісними характеристиками та побудувати цілісну схему подальшого аналізу.

3. Емпіричні результати загалом підтвердили вихідну ідею дослідження: окремі локалізації уявного татуювання справді виявилися пов'язаними з психологічними відмінностями. Найбільш змістовно навантаженими в межах даної вибірки постали зони голови і шиї, плечового поясу та частково живота, боків і ребер. Саме вони виявилися чутливішими до відмінностей у самооцінці, компетентності та загальному показнику задоволеності базових психологічних потреб. Водночас інші локалізації не продемонстрували настільки виразного диференціувального потенціалу, що

дозволяє говорити не про універсальну символічність будь-якої частини тіла, а про вибірккову психологічну чутливість окремих зон.

4. Важливим результатом стало те, що значення має не лише сама локалізація, а й спосіб її осмислення. Виявлено, що більш визначене, оформлене смислове ставлення до обраного місця пов'язане з вищою самооцінкою та загальним показником задоволеності базових психологічних потреб. Водночас прямого однозначного збігу між словесно заданим смислом і конкретною локалізацією не виявлено. Це вказує на складніший характер тілесної символізації: тілесний вибір не зводиться до готового словесного пояснення і, ймовірно, спирається на тоншу, частково неусвідомлену логіку. Додатково встановлено, що психологічно більш інформативним параметром є видимість уявного татуювання для себе, а не для інших. Це дозволяє припустити, що уявний тілесний знак може виконувати не лише функцію самопрезентації, а й функцію внутрішньої підтримки та самозвернення.

5. Отримані результати мають практичну цінність для психологічного консультування, психодіагностичного мислення та подальших досліджень у полі клінічної психології. Вони дають підстави розглядати уявний вибір тілесної локалізації як допоміжний матеріал для висунення первинних консультативних гіпотез щодо тем самопред'явлення, меж, вразливості, внутрішньої опори, компетентності та тілесного самоставлення. Йдеться не про пряме "читання" особистості за частиною тіла, а про більш уважне ставлення до тілесних репрезентацій суб'єктивно важливого досвіду. У цьому сенсі робота має перспективу для подальшого розвитку в межах клініко-психологічного та психосоматичного підходів, де тілесно опосередковані форми переживання можуть розглядатися як важливий канал вираження й осмислення психічної реальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abanina, H., & Baqri, S. (2021). Visual Media as a Factor in the Mental Health of Today's Youth. 64-68. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.012>
2. Deputatov, V. (2021). Specifics of the Body Image of Adolescents with Scoliosis: A Case of Being Labeled as 'A Scoliotic'. *International Journal of Child Health and Nutrition*. <https://doi.org/10.6000/1929-4247.2021.10.02.3>
3. Izydorczyk, B., Głomb, K., Bętkowska-Korpała, B., Yablonska, T., Bulatevych, N., Opałka, R., Lizińczyk, S., Sitnik-Warchulska, K., Radtke, B., Sajewicz-Radtke, U., & Lipowska, M. (2023). Internalization of athletic body ideal as a mediating variable between family influence and body image of young women. A cross-cultural study of polish, Italian, and Ukrainian women. *Frontiers in Psychiatry*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1136079>
4. Alleva, J. M., & Martin, P. A. (2021). Towards a comprehensive understanding of body image: Integrating positive body image, embodiment and self compassion. *Psychologica Belgica*, 61(1), 1–15. <https://doi.org/10.5334/pb.1057>
5. Fardouly, J., Pinkus, R. T., & Vartanian, L. R. (2022). The impact of appearance comparisons made through social media, traditional media, and in person in women's everyday lives. *Body Image*, 40, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2021.11.001>
6. Ferri, F., Gibbs, A., & Schürmann, M. (2021). Editorial: Experimental approaches to body image, representation and perception. *Frontiers in Psychology*, 12, 809385. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.809385>
7. Foster, L., Lundh, L. G., & Daukantaitė, D. (2025). Embodiment and psychological health in adolescence: Development and validation of a brief 12 item questionnaire to measure the experience of embodiment. *Journal of*

- Person Oriented Research*, 11(1), 10–24.
<https://doi.org/10.17505/jpor.2025.27576>
8. Fredrickson, B. L., & Roberts, T. A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173–206.
<https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00108.x>
 9. Fuchs, T. (2022). Embodiment and psychopathology: A phenomenological account. In S. Stanghellini & T. Fuchs (Eds.), *One body, one mind?* (pp. 105–124). Springer.
 10. Gallagher, S. (2005). *How the body shapes the mind*. Oxford University Press.
 11. Gentsch, A., & Kuehn, E. (2022). Clinical manifestations of body memories: The impact of past bodily experiences on mental health. *Brain Sciences*, 12(5), 594. <https://doi.org/10.3390/brainsci12050594>
 12. Giraud, M., Zapparoli, L., Basso, G., Petilli, M., Paulesu, E., & Nava, E. (2024). Mapping the emotional homunculus with fMRI. *iScience*, 27. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.109985>
 13. Hartmann, M., Lenggenhager, B., & Stocker, K. (2022). Happiness feels light and sadness feels heavy: Introducing valence related bodily sensation maps of emotions. *Psychological Research*, 87, 59–83.
<https://doi.org/10.1007/s00426-022-01661-3>
 14. Kearney, B. E., & Lanius, R. (2022). The brain body disconnect: A somatic sensory basis for trauma related disorders. *Frontiers in Neuroscience*, 16. <https://doi.org/10.3389/fnins.2022.1015749>
 15. Laricchiuta, D., Garofalo, C., & Mazzeschi, C. (2023). Trauma related disorders and the bodily self: Current perspectives and future directions. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1166127>

16. Lux, V., Non, A. L., Pexman, P. M., Stadler, W., Weber, L. A. E., & Krüger, M. (2021). A developmental framework for embodiment research: The next step toward integrating concepts and methods. *Frontiers in Systems Neuroscience*, 15, 672740. <https://doi.org/10.3389/fnsys.2021.672740>
17. Molaeinezhad, M., Scheidt, C., Afshar, H., Jahanfar, S., Sohran, F., Salehi, M., & Goli, F. (2021). Bodily map of emotions in Iranian people. *Health Education and Health Promotion*, 9. <https://doi.org/10.31234/osf.io/m9qsv>
18. Molotostek, A., Brennan, L., & Teede, H. J. (2024). Body perceptions and psychological well being: A review of the impact of social media and physical measurements on self esteem and mental health. *Healthcare*, 12(14), 1396. <https://doi.org/10.3390/healthcare12141396>
19. Nummenmaa, L., Glerean, E., Hari, R., & Hietanen, J. K. (2014). Bodily maps of emotions. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(2), 646–651. <https://doi.org/10.1073/pnas.1321664111>
20. Ojala, J., Suvilehto, J., Nummenmaa, L., & Kalso, E. (2023). Bodily maps of emotions and pain: Tactile and hedonic sensitivity in healthy controls and patients experiencing chronic pain. *Pain*, 164, 2665–2674. <https://doi.org/10.1097/j.pain.0000000000003027>
21. Palser, E., Galvez Pol, A., Palmer, C., Hannah, R., Fotopoulou, A., Pellicano, E., & Kilner, J. (2021). Reduced differentiation of emotion associated bodily sensations in autism. *Autism*, 25, 1321–1334. <https://doi.org/10.1177/1362361320987950>
22. Piran, G. (2020). *Embodiment: From the body's perspective to the psyche's perspective*. Routledge.
23. Putkinen, V., Zhou, X., Gan, X., Yang, L., Becker, B., Sams, M., & Nummenmaa, L. (2024). Bodily maps of musical sensations across cultures. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 121. <https://doi.org/10.1073/pnas.2308859121>

24. Rodgers, R. F., Holmberg, M., & Tylka, T. S. (2024). Positive body image and psychological wellbeing among women and men: The mediating role of body image coping strategies. *BMC Women's Health*, 24, 31184. <https://doi.org/10.1186/s12905-024-03118-4>
25. Wainio Theberge, S., & Armony, J. (2023). Antisocial and impulsive personality traits are linked to individual differences in somatosensory maps of emotion. *Scientific Reports*, 13. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-27880-1>
26. Al Hajj, M. (2024). (Tat)who am I? Tattoos as an expression of narrative identity. *Imagination, Cognition and Personality*, 43(2), 145–168. <https://doi.org/10.1177/02762366231210845>
27. Favazza, A. R. (2011). *Bodies under siege: Self mutilation, nonsuicidal self injury, and body modification in culture and psychiatry* (3rd ed.). Johns Hopkins University Press.
28. Grocutt, A. (2025). Combat trauma and ink: Study explores tattoos as psychological coping mechanisms. *PsyPost*. <https://www.psypost.org/226769-2/>
29. Gutierrez, P. (2021). Reclaiming the body through tattoos. *European Scientific Journal*, 17(23), 45–59. <https://doi.org/10.19044/esj.2021.v17n23p45>
30. Jabłońska, K., & Mirucka, B. (2023). Mental body representations of women with tattoos in emerging adulthood: A cluster analysis. *Archives of Women's Mental Health*, 26(4), 473–483. <https://doi.org/10.1007/s00737-023-01326-z>
31. Kertzman, S., Kagan, A., Hegedish, O., Lapidus, R., & Weizman, A. (2019). Do young women with tattoos have lower self esteem and body image than their peers without tattoos? A non verbal repertory grid technique approach. *PLoS ONE*, 14(11), e0220641. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220641>

- 32.Krtalić, A. (2025). Evolving stories of self: Informational transitions and tattoos. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 76(4), 412–425. <https://doi.org/10.1002/asi.24985>
- 33.Le Breton, D. (2002). *Signes d'identité: Tatouages, piercings et autres marques corporelles*. Métailié.
- 34.Mirucka, B., Jabłońska, K., & Bąk, W. (2025). The psychological functions of tattooing in relation to mental body representations and self esteem in women in emerging adulthood. *Psychiatria Polska*, 59(1), 105–122. <https://doi.org/10.12740/pp/188016>
- 35.Putek, J., Batycka Baran, A., Szepietowski, J., & Baran, W. (2024). Tattoo characteristics and testing for body dysmorphic disorder: An internet based self questionnaire survey of 4,809 individuals with tattoos. *Acta Dermato Venereologica*, 104, adv12444. <https://doi.org/10.2340/actadv.v104.12444>
- 36.Roux, D., & Belk, R. (2018). The body as another place: Producing embodied heterotopias through tattooing. *Journal of Consumer Research*, 45(3), 483–511. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucy081>
- 37.Swami, V. (2025). Tattoos and self perception: An analysis of body image and sexual perception. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(1), 78–95. <https://doi.org/10.3390/ijerph22010078>
- 38.Swami, V., & Furnham, A. (2011). Marked for life? A prospective study of tattoos on appearance anxiety and dissatisfaction, perceptions of uniqueness, and self esteem. *Body Image*, 8(3), 237–244. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2011.04.005>
- 39.Anzieu, D. (2016). *The skin ego* (N. Segal, Trans.). Routledge. (Original work published 1985)
- 40.Daikoku, T., Minatoya, M., & Tanaka, M. (2025). A tripartite framework for understanding the embodied mind: A comprehensive review of bodily map study. *iScience*, 28(3), 110512. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2025.110512>

41. Giraud, M., Zapparoli, L., Basso, G., Petilli, M., Paulesu, E., & Nava, E. (2024). Mapping the emotional homunculus with fMRI. *iScience*, 27(11), 109985. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.109985>
42. Huwae, G. N. (2021). The self image of tattooed women within the social interaction space in the society. *International Journal of Social Science and Human Research*, 4(4), 612–618. <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v4-i4-30>
43. Kövecses, Z. (2000). *Metaphor and emotion: Language, culture, and body in human feeling*. Cambridge University Press.
44. Nummenmaa, L., Glerean, E., Hari, R., & Hietanen, J. K. (2014). Bodily maps of emotions. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(2), 646–651. <https://doi.org/10.1073/pnas.1321664111>
45. Putek, J., Batycka-Baran, A., Szepietowski, J., & Baran, W. (2024). Tattoo characteristics and testing for body dysmorphic disorder: An internet-based self-questionnaire survey of 4,809 individuals with tattoos. *Acta Dermato-Venereologica*, 104, adv12444. <https://doi.org/10.2340/actadv.v104.12444>
46. Silverstein, S., & Santibañez, T. (2025). A qualitative investigation of tattooing as an adaptive appearance investment: Positive body image and eating disorder recovery in a predominantly transgender and gender-expansive sample. *Eating Disorders: The Journal of Treatment & Prevention*, 33(1), 78–99. <https://doi.org/10.1080/10640266.2024.2381319>
47. Wooley, O. W., & Roll, S. (1991). The Color-A-Person Body Dissatisfaction Test: Stability, internal consistency, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, 56(3), 395–413. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5603_3
48. Veldbrekht, O., Zinchenko, N., & Tavrovetska, N. (2025). Rosenberg Self-Esteem Scale: Ukrainian Adaptation and Psychometric Properties.

- Insight: the psychological dimensions of society, 13, 142–172.
<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2025-13-7>
- 49.Olefir, V., & Bosniuk, V. (2024). Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale. Insight: the psychological dimensions of society, 12, 18–43.
<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-2>
- 50.Tylka, T. L., & Wood-Barcalow, N. L. (2015). The Body Appreciation Scale-2: Item refinement and psychometric evaluation. *Body Image*, 12, 53–67. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2014.09.006>
- 51.Blythe, E., Garrido, L., & Longo, M. R. (2022). Emotion is perceived accurately from isolated body parts, especially hands.. *Cognition*, 230, 105260 . <https://doi.org/10.2139/ssrn.4008097>
- 52.Cochrane, K., Mah, K., Ståhl, A., Núñez-Pacheco, C., Balaam, M., Ahmadpour, N., & Loke, L. (2022). Body Maps: A Generative Tool for Soma-based Design. *Proceedings of the Sixteenth International Conference on Tangible, Embedded, and Embodied Interaction*.
<https://doi.org/10.1145/3490149.3502262>
53. Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (pp. 202–251). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139173865.013>
54. Marshall, P. J. (2016). Embodiment and human development. *Child Development Perspectives*, 10, 245–250.
55. Saxbe, D. E., Yang, X. F., & Borofsky, L. A. (2013). The embodiment of emotion: Language use during the feeling of social emotions predicts cortical somatosensory activity. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 8, 806–812.

- 56.Daikoku, T., Minatoya, M., & Tanaka, M. (2025). A Tripartite Framework for Understanding the Embodied Mind: A Comprehensive Review of Bodily Map Study.
- 57.Giraud, M., Zapparoli, L., Basso, G., Petilli, M., Paulesu, E., & Nava, E. (2024). Mapping the emotional homunculus with fMRI. *iScience*, 27. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.109985>
- 58.Hartmann, M., Lenggenhager, B., & Stocker, K. (2022). Happiness feels light and sadness feels heavy: introducing valence-related bodily sensation maps of emotions. *Psychological Research*, 87, 59 - 83. <https://doi.org/10.1007/s00426-022-01661-3>
- 59.Hu, W., Bian, G.-B., Huang, L., Pi, Y., Zhang, X., Zhang, X., De Albuquerque, V. H. C., & Wu, W. (2023). Constructing Bodily Emotion Maps Based on High-Density Body Surface Potentials for Psychophysiological Computing. *IEEE Journal of Biomedical and Health Informatics*, 28, 2500-2511. <https://doi.org/10.1109/jbhi.2023.3339382>
- 60.Jung, M., Cho, Y., Kim, J., Kim, H., & Kim, K. (2024). Bodily Sensation Map vs. Bodily Motion Map: Visualizing and Analyzing Emotional Body Motions. *IEEE Transactions on Affective Computing*, 15, 1649-1658. <https://doi.org/10.1109/taffc.2024.3365895>
- 61.Lettieri, G., Calce, R. P., Giraudet, E., & Collignon, O. (2024). Visual experience shapes bodily representation of emotion.. *Emotion*. <https://doi.org/10.1037/emo0001440>
- 62.Molaeinezhad, M., Scheidt, C., Afshar, H., Jahanfar, S., Sohran, F., Salehi, M., & Goli, F. (2021). Bodily map of emotions in Iranian people. *Health Education and Health Promotion*, 9, 0-0. <https://doi.org/10.31234/osf.io/m9qsv>
- 63.Ojala, J., Suvilehto, J., Nummenmaa, L., & Kalso, E. (2023). Bodily maps of emotions and pain: tactile and hedonic sensitivity in healthy controls and

- patients experiencing chronic pain. *Pain*, 164, 2665 - 2674.
<https://doi.org/10.1097/j.pain.0000000000003027>
- Palser, E., Galvez-Pol, A., Palmer, C., Hannah, R., Fotopoulou, A., Pellicano, E., & Kilner, J. (2021). Reduced differentiation of emotion-associated bodily sensations in autism. *Autism*, 25, 1321 - 1334.
<https://doi.org/10.1177/1362361320987950>
64. Pasternack, S., Suvilehto, J., Härkki, P., Heikinheimo, O., Sipilä, R., & Kalso, E. (2025). Pain, Emotions, Interoception, and Bodily Sensations in Patients With Endometriosis Bodily Sensations in Patients With Endometriosis. *European Journal of Pain (London, England)*, 29.
<https://doi.org/10.1002/ejp.70144>
65. Ren, J., Ding, R., Li, S., Zhang, M., Wei, D., Feng, C., Xu, P., & Luo, W. (2022). Features and Extra-Striate Body Area Representations of Diagnostic Body Parts in Anger and Fear Perception. *Brain Sciences*, 12.
<https://doi.org/10.3390/brainsci12040466>
66. Saanijoki, T., & Nummenmaa, L. (2025). Bodily maps of exercise-induced feelings. *Scientific Reports*, 15. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-07246-5>
67. Zhong, S., Tang, X., Cheng, X., & Pan, Y. (2026). Bodily maps of subject-specific feelings and academic emotions among high school students. *BMC Psychology*, 14. <https://doi.org/10.1186/s40359-026-04283-1>

ДОДАТКИ

Додаток А

Кореляційна матриця основних психологічних та авторських змінних

Кореляційна матриця										
		age	visible_for_others	visible_for_self	self_esteem_total	bas2_mean	bpnss_autonomy	bpnss_competence	bpnss_relatedness	bpnss_total
age	Спірмен $\rho(\rho)$	—								
	df (ступенів свободи)	—								
	p-значення	—								
visible_for_others	Спірмен $\rho(\rho)$	0.116	—							
	df (ступенів свободи)	108	—							
	p-значення	.229	—							
visible_for_self	Спірмен $\rho(\rho)$	0.033	0.369***	—						
	df (ступенів свободи)	108	108	—						
	p-значення	.734	<.001	—						
self_esteem_total	Спірмен $\rho(\rho)$	0.037	0.024	-0.007	—					
	df (ступенів свободи)	108	108	108	—					
	p-значення	.702	.805	.942	—					
bas2_mean	Спірмен $\rho(\rho)$	-0.048	-0.023	0.112	0.683***	—				
	df (ступенів свободи)	108	108	108	108	—				
	p-значення	.622	.810	.246	<.001	—				
bpnss_autonomy	Спірмен $\rho(\rho)$	0.040	-0.039	-0.140	0.707***	0.548***	—			
	df (ступенів свободи)	108	108	108	108	108	—			
	p-значення	.675	.683	.144	<.001	<.001	—			
bpnss_competence	Спірмен $\rho(\rho)$	0.110	-0.007	-0.082	0.788***	0.542***	0.702***	—		
	df (ступенів свободи)	108	108	108	108	108	108	—		
	p-значення	.253	.942	.396	<.001	<.001	<.001	—		
bpnss_relatedness	Спірмен $\rho(\rho)$	-0.017	0.086	-0.084	0.528***	0.340***	0.472***	0.540***	—	
	df (ступенів	108	108	108	108	108	108	108	—	

	свободи)									
	p-значення	.856	.373	.383	<.001	<.001	<.001	<.001	—	
bpnss_total	Спірмен ρ(ρho)	0.062	0.009	-0.126	0.805***	0.568***	0.859***	0.900 ***	0.752 ***	—
	df (ступенів свободи)	108	108	108	108	108	108	108	108	—
	p-значення	.517	.923	.190	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	—

Додаток Б

Описова статистика основних кількісних змінних

Описові статистики							
	age	self_esteem_t otal	bas2_mean	bpnss_aut onomy	bpnss_com petence	bpnss_relate dness	bpnss_tota l
N	110	110	110	110	110	110	110
Середнє значення	22.9	18.6	3.67	4.50	4.60	5.43	4.83
Медіана	21.0	18.0	3.75	4.40	4.67	5.40	4.84
Стандартне відхилення	6.54	4.92	0.728	0.875	0.768	0.752	0.673
Мінімум	18	2	1.10	2.40	2.83	3.20	3.13
Максимум	48	30	4.90	6.60	6.33	7.00	6.38
Асиметрія	2.26	-0.171	-0.868	-0.0525	-0.107	-0.302	-0.0125
Станд. помилка асиметрії	0.230	0.230	0.230	0.230	0.230	0.230	0.230
Ексцес	4.68	0.598	0.788	-0.326	-0.593	0.577	-0.305
Станд. помилка ексцесу	0.457	0.457	0.457	0.457	0.457	0.457	0.457
Шапиро-Уилк W	0.675	0.976	0.951	0.988	0.986	0.975	0.992
Шапиро-Уилк p	<.001	.044	<.001	.448	.304	.038	.809

Дозвіл (ліцензія)
на розміщення електронної копії твору

Я, _____

- автор твору _____

надаю дозвіл (ліцензію)

Київському національному університету імені Тараса Шевченка

з метою забезпечення та реалізації освітнього процесу та/або для наукових досліджень право на використання твору на безоплатній основі в Інституційному репозитарії **eKNUTSHIR**:

- на завантаження та розміщення електронної (цифрової) копії твору в eKNUTSHIR;
- на відтворення твору чи його частин в електронній (цифрової) формі, не змінюючи його змісту;
- на виготовлення електронних копій твору для архівного зберігання;
- на інтерактивне надання доступу до електронної копії твору користувачам eKNUTSHIR.

Гарантую, що твір не порушує прав третіх осіб (інших авторів або інших суб'єктів авторського права) та підтверджую, що на момент розміщення твору у eKNUTSHIR володію правами, в обсязі, необхідному для надання цієї Ліцензії.

Дозвіл складено: 22 червня 2026 р.

_____ Ілля ГОРГОНТІЙ

ВІДГУК
наукового керівника
на кваліфікаційну роботу
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр"
студента 4 курсу ОР "Бакалавр"
Факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Горгонтія Іллі Григорійовича
на тему: "Локалізація татуювань як форма тілесної проекції психічного
досвіду особистості"

Актуальність теми кваліфікаційної роботи І.Г. Горгонтія не викликає сумніву. У сучасній психології тілесність дедалі частіше розглядається не як суто біологічна даність, а як психологічно значущий простір, у якому відображаються переживання, межі контакту зі світом, вразливість, самозахист та ідентичність особистості. У цьому контексті звернення до феномену татуювання як форми тілесної символізації є теоретично виправданим і своєчасним — тим паче, що питання психологічного змісту саме локалізації татуювання залишається малодослідженим у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі.

Кваліфікаційна робота має чітку та логічно вибудовану структуру, містить усі необхідні компоненти: вступ, три розділи — теоретичний, методологічний та емпіричний, — висновки, список використаних джерел і додатки. Виклад матеріалу послідовний, академічно коректний і стилістично витриманий. Теоретичний розділ демонструє ґрунтовне опрацювання сучасної літератури, зокрема залучення актуальних зарубіжних джерел 2021–2026 років у галузі психології тілесності, образу тіла та соматотопічної організації емоційного досвіду. Методологічне обґрунтування є переконливим: поєднання авторського опитувального блоку зі

стандартизованими психодіагностичними методиками дозволило отримати валідні та змістовно інтерпретовані дані.

Емпіричні результати роботи становлять її вагоме наукове надбання. Уперше локалізацію уявного татуювання розглянуто як психологічно значущу змінну, пов'язану з тілесною символізацією психічного досвіду особистості. Встановлено, що зони голови і шиї, плечового поясу та живота виявляють диференціувальний потенціал щодо самооцінки, компетентності та загального рівня задоволеності базових психологічних потреб. Важливим теоретичним і практичним здобутком є також висновок про те, що видимість уявного татуювання для себе є психологічно інформативнішим параметром, ніж його видимість для інших, що свідчить про внутрішньопсихологічну, а не лише презентаційну функцію тілесного вибору. Отримані результати мають практичне значення для психологічного консультування, психодіагностики та клініко-психологічної практики.

Кваліфікаційна робота Горгонтія І.Г. відповідає основним вимогам до робіт такого рівня і заслуговує на високу оцінку.

Науковий керівник:

доктор психологічних наук,
професор кафедри психодіагностики
та клінічної психології

Т.М. Яблонська

РЕЦЕНЗІЯ

**на кваліфікаційну дипломну роботу
здобувача вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
освітнього ступеня бакалавр**

Горгонтія Іллі Григорійовича

**на тему: «Локалізація татуювань як форма тілесної проекції психічного
досвіду особистості»**

Актуальність теми дипломної роботи І.Г. Горгонтія є беззаперечною. У сучасній психологічній науці тілесність дедалі частіше розглядається не як периферійний або суто біологічний феномен, а як психологічно значущий простір, у якому відображаються переживання, способи саморегуляції, особистісні межі та ідентичність. Водночас питання про психологічний зміст локалізації тілесних знаків, зокрема татуювань, – залишається вкрай малодослідженим як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому дискурсі. Поєднання актуальної теоретичної проблематики з оригінальним емпіричним дизайном робить цю роботу своєчасною і науково виправданою.

Робота складається з трьох розділів, логічно пов'язаних між собою. У першому розділі автор здійснює ґрунтовний теоретичний аналіз феномену тілесності як носія психічного змісту, послідовно розкриває концептуальні підходи до розуміння татуювання як форми тілесної символізації та саморепрезентації, а відтак обґрунтовує локалізацію тілесного знаку як потенційно значущу психологічну змінну. Теоретичний розділ вирізняється широким охопленням актуальної літератури – переважно іноземних джерел 2021–2026 років і демонструє здатність автора до самостійного концептуального синтезу, а не лише реферування наявних підходів.

У другому розділі переконливо обґрунтовано методичний інструментарій дослідження. Авторський опитувальний блок, спрямований на вивчення параметрів локалізації уявного татуювання, його видимості та смислового наповнення, органічно поєднується зі стандартизованими психодіагностичними методиками: Шкалою самооцінки Розенберга, Шкалою оцінки власного тіла-2 та Шкалою задоволеності базових психологічних потреб. Методологічне рішення використовувати уявне, а не реальне татуювання є теоретично обґрунтованим і дозволяє досліджувати

символічний та проєктивний вимір тілесного вибору без обмежень, пов'язаних із наявністю або відсутністю татуювань у вибірці.

У третьому розділі представлено ґрунтовне математико-статистичне опрацювання емпіричних даних із застосуванням методів порівняльного, кореляційного та регресійного аналізу. Отримані результати свідчать про те, що окремі локалізації уявного татуювання — зокрема зони голови і шиї, плечового поясу та живота — виявляють диференціувальний потенціал щодо самооцінки, компетентності та загального рівня задоволеності базових психологічних потреб. Самостійною науковою цінністю є також висновок про те, що психологічно більш інформативним виявився параметр видимості татуювання для самого себе, а не для оточуючих, що вказує на внутрішньопсихологічну, а не лише презентаційну функцію тілесного вибору

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше локалізацію уявного татуювання розглянуто як самостійну психологічну змінну, пов'язану з тілесною символізацією психічного досвіду особистості. Отримані дані мають практичне значення для психологічного консультування, психодіагностики та клініко-психологічної практики, зокрема як додаткова основа для формування первинних консультативних гіпотез щодо тем меж, вразливості, самоствавлення та внутрішньої опори.

Дипломна робота Горгонтія І.Г. виконана на належному теоретичному та практичному рівні: актуальність теми обґрунтована, дослідницька модель вибудована логічно, емпіричні результати систематизовані й переконливо інтерпретовані, висновки є змістовними і відповідають меті та завданням роботи.

Дипломна робота Горгонтія Іллі Григорійовича «Локалізація татуювань як форма тілесної проєкції психічного досвіду особистості» відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт такого рівня і може бути допущена до захисту.

Рецензент:

**кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної реабілітації
та соціальної педагогіки**

Ю.Удовенко

ДЕКЛАРАЦІЯ

про використання інструментів генеративного штучного інтелекту під час підготовки кваліфікаційної роботи

Я, Ілля Григорійович Горгонтій, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, підтверджую, що під час підготовки бакалаврської роботи на тему «Локалізація татуювань як форма тілесної проєкції психічного досвіду особистості» використовувалися інструменти генеративного штучного інтелекту.

Інструмент: ChatGPT (OpenAI).

Модель / версія: не фіксувалось.

Мета використання: перевірка граматики, мовне редагування та редакція тексту відповідно до правил українського правопису.

Використання інструментів генеративного штучного інтелекту мало допоміжний характер і не підміняло самостійного виконання кваліфікаційної роботи. Запропоновані інструментом формулювання, у разі використання, були критично проаналізовані, перевірені, відредаговані та адаптовані автором.

Підтверджую, що основні результати дослідження, теоретичні узагальнення, організація емпіричної частини, аналіз даних та висновки отримані та сформульовані мною самостійно; фактичні твердження, джерела, числові дані, посилання та результати перевірені мною самостійно.

Я усвідомлюю, що несу повну відповідальність за зміст, достовірність, обґрунтованість та коректність представлених у кваліфікаційній роботі результатів, висновків, текстових формулювань, ілюстративних матеріалів, посилань та інших складових роботи.

У разі використання інструментів штучного інтелекту їх застосування здійснювалося відповідно до вимог Положення про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Декларацію складено: 22 червня 2026 р.

Підпис автора:

_____ Ілля ГОРГОНТІЙ